

OPȚIUNEA MANIU. CONTRIBUȚII DOCUMENTARE LA ISTORIA ALEGERILOR PARLAMENTARE DIN 19 NOIEMBRIE 1946 ÎN BIHOR (I)

de

CORNELIU CRĂCIUN

Orice incursiune în trecut înseamnă, într-o formă sau alta, o meditație provocată asupra acestuia. Istoria apropiată de noi ne este mai puțin cunoscută decât cea îndepărtată. Din punctul de vedere al adevărului istoric, se pare că suntem mai aproape de Evul Mediu decât de secolul XX. Vreme de mai bine de patru decenii, istoriografia română nu a avut voie să se înțeleagă pe sine, condamnarea la servitute politică a marcat-o, a desfigurat-o, dar nu i-a afectat energiile vitale.

Monstruozitățile istoriografice ieșite de sub mantaua lui Roller s-au perpetuat, din rațiuni politice, până târziu. Anumite teme din istorie au fost degajate de interdicții, unele au rămas însă sub interdicția modificării de viziune. România interbelică și România postbelică au reprezentat apanajul unui așa-zis institut specializat, organizat ca un atelier supradisciplinat și robotizat în gândire, dependent de forul politic cel mai înalt al țării. Prin falsificarea istoriei, istoria reală era premeditat împinsă în uitare.

Prin grupajul de documente pe care-l dăm publicității propunem o perspectivă asupra laboratorului istoriei, din zona confruntărilor politice postbelice, a căror miză au fost alegerile din 19 noiembrie 1946. Chiar dacă textele sunt limitate geografic, aparținând spațiului aflat sub jurisdicția Legiunii de jandarmi Bihor, ele sunt reprezentative pentru epoca istorică în care s-a aflat atunci România. Procesul de bolșevizare a României a fost în datele sale esențiale același, motiv pentru care prezenta listă de documente nu se circumscrie unui teritoriu limitat, ci unei strategii de ocupare politică și ideologică a țării.

În toamna anului 1944, considerând inoperant pentru obiectivele sale Blocul național-democrat, Partidul Comunist Român a inițiat realizarea Frontului Național Democrat și a elaborat un proiect de platformă a noii coaliții Elaborată de Comitetul Central al P.C.R., platforma asocia obligații care reveneau României din convenția de armistițiu și revendicări cu caracter general democratic, prin care comuniștii încercau să-și apropie masele. Organul central de coordonare a acestei noi grupări a fost constituit la 12 octombrie 1944, în el fiind reprezentate P.C.R., P.S.D., sindicatele, Uniunea Patrioților și Frontul Plugarilor.

Acesta va impune la 6 martie 1945 guvernul condus de dr. Petru Groza, format din reprezentanți ai următoarelor partide și formațiuni:

P.C.R., P.S.D., Frontul Plugarilor, Confederația Generală a Muncii, Uniunea Patrioților, grupul liberal de sub conducerea lui Gh. Tătărescu și gruparea național-tărănistă a lui Anton Alexandrescu. Plasarea lui pe scena politică a României a fost posibilă printr-un nefast — pentru țară și pentru evoluția ei ulterioară — concurs de împrejurări. A. I. Vâșinski, sosit în țară la 27 februarie, a recurs la puternice presiuni asupra suveranului pentru a accepta acest guvern. Pe de o parte, acesta l-a avertizat pe rege că, în cazul neacceptării guvernului Petru Groza, nu se mai poate garanta continuitatea României ca stat independent, iar, pe de altă parte, Petru Groza promitea, în cazul acceptării guvernului său, rezolvarea statutului Transilvaniei de Nord și o aplicare mai suportabilă a condițiilor de armistițiu. Deși era prezentat ca un guvern de concentrare democratică (în componerea lui erau 4 miniștri din partea P.C.R., câte 3 din partea P.S.D., Frontului Plugarilor și grupării liberale conduse de Gh. Tătărescu, câte unu din partea Confederației Generale a Muncii, Uniunii Patrioților, grupării național-tărăniste Anton Alexandrescu, Uniunii Preoților Democrați, armatei), structură care putea eventual sugera o diversitate politică, repartizarea demnităților asigura pentru comuniști exercitarea de influențe, decizii și presiuni: „Președinția guvernului aparținea lui P. Groza (Frontul Plugarilor), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (și ministru de Externe) era Gheorghe Tătărescu; comuniștii dețineau un minister-cheie, cel al Internelor, care le permitea, practic, să controleze întreaga țară.”¹

În vederea alegerilor, P.C.R. a propus ca formațiunile politice care au intrat în componerea guvernului dr. Petru Groza să candideze în alegerile parlamentare pe o singură listă. La 17 mai 1946, reprezentanții Partidului Comunist Român, Partidului Social-Democrat, Partidului Național-Liberal — Tătărescu, Partidului Național-Țărănesc — Anton Alexandrescu, Frontului Plugarilor, Partidului Național-Popular au adoptat hotărârea de constituire a Blocului partidelor democrate. (Deși în epocă se făceau confuzii între F.N.D. și B.P.D., ele se deosebeau prin structură, program și moment politic, dar în spatele acestei confuzii funcționa o realitate de domeniul evidenței: erau subordonate P.C.R. și acționau în direcția sovietizării țării.)

Pentru P.C.R., coalițiile și evenimentele aveau o singură rațiune: accederea la putere, iar pentru aceasta singurul mod de realizare promovat era eliminarea din viața politică și din conștiința publică a celor două partide care semnificau Statul Român modern, independent, democrat și european: Partidul Național Țărănesc și Partidul Național Liberal.

Ofensiva pentru exterminarea acestor două partide a fost declanșată la plenara C.C. al P.C.R. din ianuarie 1945. Momentul acesta este astfel comentat într-o lucrare de bază a istoriografiei marxiste, relativă la evoluția politică a României postbelice, care perpetua la distanță de decenii caracterizările infamante ale unui partid având punctul de plecare în 800 de oameni; el se aliase armatei sovietice de ocupație pentru a pregăti crucificarea țării: „Analizând potențialul de luptă al reacțiunii, ponderea și rolul fiecărui partid și organizație din această tabără, plenara

¹ Florin Constantiniu, Ioan Chiper, *Modelul stalinist de sovietizare a României*, în *Arhivele Totalitarismului*, III (1995), nr. 2, p. 18.

a apreciat că dușmanul principal în alegerile parlamentare îl constituiau partidele național-tărănesc, condus de Iuliu Maniu, și național-liberal, condus de C.I.C. (Dinu) Brătianu. Dintre acestea, P.N.Ț. se situa pe primul loc; pentru conservarea privilegiilor de clasă, el conducea lupta întregii reacțiuni, folosind fără scrupule toate mijloacele, oricât de josnice și perfide, de la zvonuri și specularea unor greutăți, până la atacuri deschise cu armele și solicitarea intervenției cercurilor imperialiste occidentale. Pentru acest motiv, plenara a stabilit ca în activitatea politică de demascare a reacțiunii și în campania electorală forțele democratice să-și îndrepte atenția principală îndeosebi împotriva P.N.Ț.-Maniu².

Cele dintâi lovituri ale nou-instalatului guvern s-au exercitat asupra Partidului Național-Tărănesc, organul său de presă, *Dreptatea*, fiind interzis chiar de la 6 martie. În a doua jumătate a anului 1945, Delegația Permanentă a Partidului Național Tărănesc a denunțat, printr-un *Comunicat al Delegației Permanente*, pe de o parte, nereprezentativitatea grupării Petru Groza, pe de altă parte politica de teroare și calomnie introdusă din momentul accederii la putere:

„Conducerea P.N.Ț. a fost de părere ca M.S.R. să nu însărcineze cu formarea guvernului pe reprezentantul celei mai mici grupări, întrucât normele constituționale cer ca acest mandat să fie dat reprezentantului celui mai popular partid sau unei personalități neutre, capabile să asigure colaborarea între diferite partide și grupări politice. (...)

Frontul Național Democrat a suprimat libertatea presei, prin ordinul dat lucrătorilor de a nu imprima jurnale de alte opinii și prin sechestrarea ilegală și maltratarea acelor care nu se supuneau acestei măsuri. Forța publică fiind în prealabil dezarmată, F.N.D. a organizat ocuparea instituțiilor publice de către gărzile sale înarmate și manifestațiuni la care lucrătorii erau terorizați și constrânși să participe.

O propagandă calomnioasă împotriva căreia nici o reacțiune nu era posibilă — în urma neputinței în care se găsea Partidul Național Tărănesc de a-și tipări ziarele — a prezentat acest partid ca reacționar și ca nefăcând probă de prietenie față de unul din Marii noștri Aliați. Acest guvern, care în totalitatea sa nu reprezintă decât o infimă minoritate din viața obștească, s-a constituit nu numai prin metodele cele de mai sus, care au violentat opinia națională, dar chiar Majestatea Sa Regele a fost pus în alternativa de a-l primi sau de a abdica, folosindu-se în acest scop de mijloace de presiune încă neuzitate.³

Documentul elaborat de Delegația Permanentă accentua că practicile și mentalitatea noului guvern erau cu totul străine spiritului poporului român: „Națiunea Română nu acceptă acest guvern, a cărui ideologie și metode sunt străine sufletului Națiunii.”

Cu consecvență, comuniștii, apelând la agresivitate și ilegalități, au procedat la epurarea organelor administrației centrale și locale, ale poliției și jandarmeriei, pentru a face loc susținătorilor lor. Numărul celor

² *România în anii revoluției democrat populare. 1944—1947*, Editura Politică, 1971, p. 212.

³ Apud Gh. Onișoru, *Activitatea opoziției democratice, 1944—1947. Cazul Partidului Național-Tărănesc*, în *Arhivele Totalitarismului*, III (1995), nr. 2, p. 31, 32.

destituiți și înlocuiți cu cadre de orientare prosovietică era de ordinul miilor, P.C.R. știind să se prevaleze în această acțiune de prezența trupelor sovietice în țară, de lozincă defascizării aparatului de stat, ca și de pozițiile de control și decizie obținute în structura guvernelor postbelice.

Încă în guvernul constituit la 4 noiembrie 1944, Lucrețiu Pătrășcanu era titularul Departamentului Justiției, iar Teohari Georgescu subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Interne, pentru chestiuni administrative; în guvernul instalat la 6 martie 1945, Lucrețiu Pătrășcanu deținea Ministerul Justiției, iar Teohari Georgescu devenise titular la Ministerul Afacerilor Interne.

Asupra P.N.Ț. și P.N.L. s-a instituit o supraveghere severă, membrii acestora erau vânați sistematic printr-un ansamblu de măsuri de identificare, semnalare și informare. Organele însărcinate cu asigurarea legalității, a atributelor statului de drept, a libertății constituționale, care ar fi trebuit să mențină o atitudine echidistantă în raport cu formațiunile politice aflate în confruntare, au devenit tot mai mult și mai fățiș instrumentul de coerciție pus în serviciul unui singur partid. Confiscarea, intimidarea, urmărirea, eliminarea formau un arsenal instrumentat eficient. În viața politică românească intrau falsul și teroarea.

Față de membrii partidelor de opoziție s-a exercitat un sistematic control polițienesc. Se semnalau prezența lor, persoanele cu care au luat contact, deplasările. Toate mișcările erau supravegheate și raportate.

În caz de întruniri ale partidelor din opoziție, organelor de ordine li s-a pretindeau rapoarte detaliate, din care nu trebuia ignorat nici un element ce putea fi folosit pentru identificarea unei stări de fapt sau pentru elaborarea strategiei politice: de la indicarea locului desfășurării întrunirii până la numărul mașinii cu care au venit conducătorii manifestației. S-a produs, în acest context istoric, un veritabil și tragic fals în terminologie. Ceea ce era cu adevărat democratic în viața țării devenise „reacționar“, iar ceea ce introducea minciuna, abuzul și teroarea se intitula „democratic“. Reprezentanții partidelor de opoziție, care contribuiseră la consolidarea democratică a României, erau taxați de „reacționari“, iar democrația devenise apanajul celor înregimentați în sovietizarea țării. Organele polițienești și jandarmerești aveau ordine precise de supraveghere a celor dintâi. Neraportarea întocmai și la timp era interpretată ca o neglijență gravă în serviciu, pasibilă de sancțiune disciplinară exemplară.

Se cerea o supunere oarbă față de B.P.D. Funcționa chiar o înțelegere între Bloc și organele jandarmerești, prin care acestea ofereau servicii de informare, raportul despre acțiunile partidelor de opoziție, despre starea de spirit a maselor, dădeau nume de persoane eficiente în propaganda de partid țărănistă și liberală și sugerau canale de acțiune pentru B.P.D. Devenise o practică ștergerea însemnelor electorale ale partidelor din opoziție și înlocuirea lor cu semnul B.P.D.-ului: soarele. Cadrele din jandarmerie care nu dovedeau supunere față de guvern erau suspectate de atitudine antidemocratică și pactizare cu reacțiunea, erau urmăriți și înlăturate. Multe dintre documentele timpului atestă neadecvarea jandarmilor la ideologia comunistă, unii dintre ei manifestându-și deschis oprobriul pentru guvernul Petru Groza și încrederea în tradiția politică românească reprezentată de Iuliu Maniu.

În confruntarea premergătoare alegerilor de la 19 noiembrie 1946, guvernul acționa violent și abuziv.

Concluzia rezultată din parcurgerea documentelor este că încă în anul precedent alegerilor din 19 noiembrie 1946 orice manifestare publică sau privată din partea membrilor Partidului Național Țărănesc și ai Partidului Național Liberal intra în atenția organelor Ministerului de Interne. O fotografie-manifest reprezentându-l pe Iuliu Maniu constituia chiar în toamna anului 1945 un potențial pericol pentru autoritățile de supraveghere și determina operațiuni de investigare a provenienței. Pentru a se avea o evidență strictă a activităților organizate de partidele de opoziție — P.N.Ț. și P.N.L. —, care încercau să salveze de sub tăvălugul bolșevic tradiția de democrație și legalitate a vieții politice interbelice românești și viitorul națiunii române, posturile de jandarmi erau somate să înainteze periodic forurilor conducătoare rapoarte cu privire la manifestările din teritoriu, ținta obsesivă fiind cele două partide din opoziție. Dând curs acestei somații, posturile jandarmeriei locale înaintau spre cercetare manifeste și afișe ale P.N.Ț. și P.N.L., informau despre manifestările publice ale membrilor acestora, simpla evaluare cantitativă a acestor documente reprezintă repere convingătoare despre audiența în popor a acestor partide și despre dimensiunea temerilor puterii.

Solicitările de informații din partea autorităților cu privire la activitatea membrilor P.N.Ț. și P.N.L. se circumscriu unui perimetru de ipotețice acțiuni oculte și teroriste: dacă au fost înființate „poliții secrete” pentru apărarea proprie de către P.N.Ț. și P.N.L., dacă s-a procedat la înarmarea membrilor P.N.Ț. și P.N.L. cu arme și muniții rămase în urma operațiunilor militare din toamna anului 1944, dacă s-a procedat la angajarea în campania electorală din partea P.N.Ț. și P.N.L. a elevilor de curs superior, a studenților și a ofițerilor îndepărtați din armată, ce măsuri au fost luate de aceste două partide pentru plata președinților comunali de organizații, în vederea deplasărilor din timpul perioadei premergătoare alegerilor. Conform rapoartelor, nici o investigație în această zonă de bănueli nu a dat un rezultat pozitiv, dar se repetau asigurările că totul va fi ținut, potrivit unei formule consacrate, „sub strictă supraveghere”.

Faptul că Partidul Comunist Român deținea în guvern controlul asupra Ministerului de Interne a avut ca urmare o subordonare cvasitotală a aparatului de poliție și jandarmerie. Cadrele profesioniste au fost înlocuite cu angajați fideli Partidului, înscrși în rândurile membrilor acestuia și care nu ezitau să-și demonstreze atașamentul prin instituirea și exacerbarea unei atmosfere de urmărire și delațiune. Relațiile umane fi-rești (dintre jandarmi și membri ai comunității) au început să fie evaluate din perspectivă de clasă. Jandarmul care întreține legături de amicitie sau simple relații sociale cu un „reacționar” (termenul începuse să fie folosit tot mai des în epocă și, în concepția autorităților, făcea inutil orice argument pentru a proba vinovăția cuiva) devenea automat suspect și indezirabil pentru noile structuri de conducere, care se pregăteau să ocupe istoria acestei țări, prevalându-se de experiența ideologică și torționară a câtorva decenii de sovietism, preluate o dată cu ocupația sovietică a României.

Între posturile de jandarmi și organizațiile locale ale B.P.D. se instituieră raporturi de colaborare politică, inadmisibile într-un stat de drept. În rapoartele de specialitate ale organelor jandarmerești se caracterizau situații și se sugereau modalități de îmbunătățire a programului electoral al B.P.D., se comunicau reacțiile membrilor P.N.Ț. și P.N.L. și se nominalizau cei bănuți de atitudine ostilă guvernului. Treptat și irevocabil se construia unul dintre principiile de bază ale impunerii și conservării noului sistem politic: delatațiunea, urmată de teroarea individuală și colectivă.

Din structura și conținutul de idei al rapoartelor se observă că posturile de jandarmi deveniseră instrumente de propagare și obținere a obiectivelor politice ale B.P.D., de contracarare și eliminare a membrilor partidelor de opoziție. În locul atitudinii politice echidistante, ele erau obligate, sub presiuni, să se subordoneze puterii politice. Când se constată cazuri de informare incompletă, autoritățile procedează la măsuri drastice de sancționare și la serioase avertismente. Ordinul circular nr. 1218 din 10 septembrie 1946, care se referea la un caz de completare superficială a unui raport despre adunările organizate de P.N.Ț. în Apateu și Nojorid, fixa o structură obligatorie pentru întocmirea rapoartelor, în nouă puncte, evidentă fiind intenția autorităților de a poseda toate informațiile, pentru a putea proceda la măsuri de anihilare sau suprimare a adversarilor politici: de la sloganele strigate până la numărul mașinii cu care s-a făcut deplasarea conducătorilor.

Cu toate încercările puterii politice de a-și aservi jandarmeria și poliția, procesul nu a fost linear și nici total. Unele cadre din jandarmerie și-au exprimat — având în față instituțiile de acest tip, depolitizate, din perioada anterioară, dar și intuind mecanismul abject care se pregătea să se substituie voinței și aspirațiilor unui popor — dezacordul față de autorități, prin persiflare sau acțional. Vom descoperi în acest context, ca reacție la neaderența manifestă, sistemul culpabilității de gândire, care va produce ulterior un șir cutremurător de victime. Dezacordul nu mai intra în drepturile inalienabile ale persoanei umane, ci provoca epitetul infamant, creație a începutului de epocă totalitaristă, de „reacționar“. În cazuri care erau considerate a fi presupus complicități politice, chiar dacă ele nu însemnau câtuși de puțin vreo încălcare a legalității, se aplicau măsuri drastice, pe care guvernele burheze nu le-au practicat niciodată în istorie.

De exemplu, în cazul jandarmilor din postul Batăr, acuzați de lipsă de fermitate într-o „rebeliune“ produsă în comună, din cauza modului abuziv în care membrii P.C.R. modificaseră listele electorale (sătenii nu fuseseră de acord cu ștergerea așa-zisilor „nedemni“ de pe liste: cetățeni care, din diverse motive, inclusiv acela al înscrierii ca voluntari în războiul pentru dezrobirea Basarabiei de sub ocupația sovietică, fuseseră privați de drepturile electorale), pedeapsa propusă pentru aceștia, fiindcă nu dovediseră excesiv zel, a fost aceea de internare a lor în școala de reeducare de la Oradea. Se semnalau astfel — la 18 octombrie 1946 — un sistem și o instituție care au marcat agresiunea asupra persoanei de altă concepție, proprie tuturor regimurilor totalitariste, de la gulagul sovietic la fenomenul reeducării de la Pitești, cu trecere prin lagărele de

concentrare naziste: privarea de libertate și acțiunea asupra conștiinței individului, până la exterminare.

Din documente se poate desprinde cu ușurință slaba implicare (cu excepția comuniștilor) a membrilor celorlalte formațiuni politice din B.P.D. în asigurarea victoriei în alegeri a blocului așa-zis democrat. Înscrierea lor în acestea (în special în „Frontul Plugarilor“) era conjuncturală, opțiunea, ușor de depistat de agenții puterii, era pentru partidele din opoziție.

Asupra funcționarilor publici se aplica șantajul, rămânerea lor în posturi era condiționată de înscrierea într-unul dintre partidele care formau B.P.D.

Cu toată efectivă militarizare a propagandei și acțiunii electorale din partea guvernului dr. Petru Groza, opțiunile politice ale electoratului român erau înspre Partidul Național Țărănesc și Partidul Național Liberal, a căror linie democratică și patriotică o intuia în personalitatea lui Iuliu Maniu. Opțiunea Maniu a fost o nădejde curmată, după care a urmat întunericul.

A N E X E

1.

1945 octombrie 29, Oradea

Nr. 2012

Din 29 Octombrie 1945

Legiunea de jandarmi Bihor
către

Inspectoratul de Jandarmi Oradea
— Serviciul Poliției —

În Oradea.

Am onoarea a înainta anexat una fotografie — manifest a Domnului Iuliu Maniu, ridicat de comandantul Sectorului de Jandarmi Sălard, de la locuitorul Lazău din comuna Mihai Bravu — Bihor.

Numitul a declarat că l-a primit de la un necunoscut pe când se înapoia cu trenul de la Timișoara.

În alte regiuni nu s-au semnalat să se fi răspândit asemenea manifeste.

Comandantul Legiunei Jand. Bihor

Căpitan

Dop Emil

(ASO, Fond Legiunea de jandarmi, dosar 52/1945, f. 234)

2.

1946 martie 6, Vașcău

Nr. 348

1946 Martie 6

Sectorul Jandarmi Vașcău

, Către

Legiunea Jandarmi Bihor

La ord. Dv. Nr. 255/946 de inf. prin care se ordonă a se înainta în fiecare vineri câte două trei manifeste și publicațiuni ale organizațiilor politice, apărute pe raza sectorului.

Avem onoare a înainta alăturat două manifeste ale Partidului Național Țărănesc: unul adresat organizației muncitorești a partidului, iar altul către tineretul Național Țărănesc, care manifeste au fost afișate în comună Vașcău.

Până în prezent alte manifeste în raza acestui sector nu au apărut.

Comand. Sector Jand. Vașcău

Slt.

I. Dărvărescu

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 518)

3.

1946 martie 28, Sălard

Nr. 247

din 28 Martie 1946

Sectorul Jandarmi Sălard

Către

Legiunea Jandarmi Bihor

La ord. Nr. 255/946 Secret

Am onoare a înainta alăturat, un Manifest și cinci afișe al(e) Partidului Național Liberal, care au fost găsite de Postul de jandarmi Tămășeu în comunele Mihai Bravu și Roșiori.

Cdt. Sectorului Jand. Sălard

Plt. Maj. Șef

Iștoc Maxim

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 710)

4.

1946 aprilie 5, Oradea

Nr. 255

Din 5 Aprilie 1946

Legiunea de Jandarmi Bihor

către

Inspectoratul de Jandarmi Oradea

— Serviciul Poliției —

În Oradea.

La ordinul D-voastră Nr. 184/1946, cu privire la manifestele politice răspândite pe teritoriul Legiunei.

Am onoare a înainta anexat următoarele manifeste politice cari au fost răspândite pe teritoriul Legiunei, în aceste săptămâni:

1./ Un manifest intitulat „Speranța țării tineretului lui Brătianu“.

2./ Un manifest intitulat „Partidul Național Liberal, Pentru Țară, Rege și Libertate“.

3./ Trei manifeste în caricatură, intitulate „Iuliu Maniu și Alegerile“.

Comandantul Legiunei Jand. Bihor

Lt. Colonel

Suciu Ioan

Secretarul Biur. Siguranță

Plot. Maj.

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 708)

5.

1946 aprilie 26, Oradea

Nr. 1434

Din 26 Aprilie 1946

Legiunea de Jandarmi Bihor

către

Inspectoratul de Jandarmi Oradea

— Serviciul Poliției —

În Oradea.

La ordinul D-voastră Nr. 184/1946 privind manifestele politice.

Am onoare a raporta că în cursul săptămânei 20 Aprilie la 26 Aprilie 1946 pe teritoriul Legiunei s-au răspândit manifestele intitulate

„Partidul Național Liberal“ al Domnului Constantin I. Brătianu.

Anexăm un exemplar găsit în comuna Tileagd.

În alte regiuni nu s-a găsit nici un fel de manifeste.

Comandantul Legiunei Jand. Bihor

Căpitan

Tomovici Ștefan

Secretarul Biuroului Siguranță

Plot. Maj.

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 776)

6.

1946 aprilie 27, Oradea

Nr. . . .

Din 27 Aprilie 1946

Legiunea de Jandarmi Bihor

către

Inspectoratul de Jandarmi Oradea

— Serv. Poliției

În Oradea.

La ordinul D-voastră Nr. 184/1946 și urmare la raportul nostru nr. 1434 din 26 April. 1946, privind manifestele politice.

Am onoare a înainta anexat următoarele manifeste, primite astăzi de la sectorul de jandarmi Vașcău:

1/ Un manifest cu portretul Domnului Iuliu Maniu în caricatură și pe care se află scris:

„Uite bade cum tot vin
Vulturi, corbi ca din senin.
Să răsbune al Țării chin
Al trecutului suspin,
Atacă mereu din plin
Pe Maniu din Bădăcini“.

2/ Un manifest intitulat „Partidul Național Țărănesc, Români Vă cheamă Iuliu Maniu, Vă cheamă conștiința Țării Urmați-ne“.

Comandantul Legiunei Jand. Bihor

Lt. Colonel

Suciu Ioan

Secretarul Biur. Siguranță

Plot. Maj.

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 775)

7.

1946 mai 18, Oradea

No. 255

din 18 Mai 1946

Legiunea Jandarmi Bihor

Către

Inspectoratul Jandarmi Oradea

Biuroul Politic

La Ordinul D-stră No. 184/1946, cu privire la manifestele politice răspândite pe teritoriul Legiunei.

Am onoare a înainta alăturat următoarele manifeste politice care au fost răspândite pe teritoriul Legiunei în cursul acestei săptămâni:

— Un manifest intitulat „Chemarea Partidului Național Țărănesc“.

— Un manifest intitulat „Partidul Național Țărănesc către femeia română“, iar pe verso acestui manifest intitulat „O amintire despre tăria femeii române“.

Comandantul Legiunei Jandarmi Bihor

Locot.

Bucșa Virgil

Secretar Biuroului de Siguranță.

Plot. Maj.

Zamfir Teodor

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 1054)

.

8.

1946 iunie 13, Popești

No. 47

Anul 1946 luna VI ziua 13

Legiunea Jandarmi Bihor

Postul Jandarmi Popești

Către

Sectorul jd. Marghita

La Ord. Inf. No. 778/946 al Leg. Jand. Bihor,

— Am onoare a raporta că până-n prezent, nu s-au înființat pe raza postului „polițiile secrete” pentru apărare proprie, ale Part. N. Ț. și P. N. L. (Maniu — Brătianu).

— Investigațiunile continuă.

Șeful Postului

Jand. Plot. Maj.

Gh. Baltă

(ASO, Fond Legiunea de jandarmi, dosar 66/1946—1947, f. 105)

9.

1946 iunie 25, Popești

No. 54

Anul 1946 luna Iunie ziua 25

Legiunea Jandarmi Bihor

Postul jandarmi Popești

Către

Sectorul jd. Marghita

La ord. inf. No. 805/946 al Legiunei referitor la măs.(urile) luate de P. N. Ț. și P. N. L. în legătură cu plata președ.(inților) comunali pentru deplasări în vederea alegerilor.

— Am onoare a raporta că până-n prezent n-avem nici o informație în acest senz și afară de aceasta n-au luat ființă organizațiile partidelor de mai sus, în mod serios.

— Constatările ulterioare Vi le vom raporta la timp.

Șeful Postului

Jand. Plot. Maj.

Gh. Baltă

(ASO, Fond Legiunea de jandarmi, dosar 66/1946—1947, f. 152)

10.

1946 iunie 27, Balc

Nr. 24

Anul 1946 luna Iunie ziua 27

Postul jandarmi Balc

Către

Sectorul Jandarmi Marghita

La ord. de Inf. Nr. 805/946 al Legiunei jandarmi Bihor;

Am onoare a raporta că din investigațiunile făcute până în prezent pe raza acestui post, nu am aflat ca partidele politice Național Liberal-

Brătianu și Național Țărănist-Maniu să fi trimis circulare organizațiilor din județ, — pentru a se distribui hrană în bani celor care vor merge în propagandă electorală în ajun de alegeri.

Urmărirea continuă.

Șeful Postului jand. Balc

Jand. Plot. Ma(j).

Cătănoiu Ioan

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 154)

11.

1946 iunie 28, Oradea
Comunicat:

Sectoare 1—12

ORDIN DE INFORMAȚIUNI

Nr. 864 din 28 Iunie 1946

Inspectoratul Jand. Oradea cu ordinul de informațiuni nr. 1551 din 23 Iunie 1946, ne face cunoscut că în rândurile Național Țărăniste și liberal Brătieniste s-a dat un comunicat în mod tacit ca pe viitor fiecare membru al acestor partide să poarte pe piept portretul M. S. regelui dela bancnotele de 100 lei.

Acestea sunt împăturite în așa fel, ca roata, propriuzis „O” dela o parte și stălpul „I” din cealaltă parte să se vadă în mod distinct și să încadreze portretul M. S. regelui.

Prin aceasta lasă să se înțeleagă că acestea sunt semnele cu care vor vota cei care le poartă.

Insigna menționată este purtată de membrii celor două partide și când merg în comunele de pe teritoriul rural ca semn de întâlnire și de cunoaștere între săteni și cei dela orașe.

Luați măsuri de verificare, iar rezultatul se va raporta Legiunei până la data de 8 Iulie 1946 fără întârziere.

Comandantul Legiunei Jandarmi Bihor

Lt. Colonel

Suciu Ioan

(Scris de mână) Raportat negativ

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 176)

12.

1946 iulie 7, Balc

No. 31

Anul 1946 luna VII ziua 7

Leg. Jand. Bihor

Post. Jand. Balc

Către

Sectorul Jandarmi Marghita
Bihor

La Ord. Nr. 864/946 al Legiunei jandarmi Bihor,

Am onoare a raporta că cele semnalate prin ordinul cu Nr. de mai sus se confirmă. Deși pe raza acestui post nu sunt indivizi care să poarte

decupat portretul M. S. R. Mihai I. decupat din bancnotele de 100 lei, însă am observat că la orașe și în centre mai locuite din județ se poartă în special de către tineretul intelectual Român.

Din informațiunile ce le deținem portretul M. S. Regelui este purta(t) și de către indivizi care nu fac parte din nici-o organizație politică, însă în special de membrii partidului Național-Țărănist-Maniu.

Șeful Postului jand. Balc

Jand. Plot. Maj.

Cătănoiu Ioan

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 178)

13.

1946 iulie 13, Dobrești

No. 401

1946 luna Iulie Ziua 13

Legiunea Jandarmi Bihor

Postul Jandarmi Dobrești

către

Sectorul Jand. Ceica

Avem onoare a înainta alăturatele două manifeste de propagandă electorală ce au fost găsite de noi ca răspândite pe raza acestui post de către membri(i) partidului Național Țărănesc „Iuliu Maniu“.

Șeful Post. Jand. Dobrești

Jand. Plut. (ss indescifrabil)

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 1629)

14.

1946 iulie 15, Suplacul de Barcău

Legiunea jand. Bihor

Postul Jand. Suplac B.

Problema: Mișcarea Anti democrată

NOTĂ INFORMATIVĂ Nr. 10

din 15 Iulie 1946.

În ziua de 30 Iunie 1946, Dl Jan Conforti șeful partidului Frontul Plugarilor, al plas(e)i Marghita, a ținut o întrunire politică în comuna Suplacul de Barcău. În timpul discursului pe când insulta pe Maniu și Brăteanu cu cuvintele: hoț, bandiți, criminali, etc. a intervenit Dl. Miron Alexandru Șeful organizației nt. Maniu din localitate care este funcționar la primăria din com. Suplac, atrăgând atenția vorbitorului de a-și difuza programul în termen(i) cuviincioși și să nu mai aducă insulte altor conducători de partide politice. — În urma acestui incident, în ziua Țle 5. VII. 946, Dl Breban Iosif secretarul F. N. D. E. pe plasă, a dispus pri-

măriei Suplac ca funcționarul Miron Alex. să fie imediat îndepărtat din serviciu. — Informațiunea sigură.

Șeful Postului

Plot. (ss indescifrabil)

Leg. Jd. Bihor

Comunicat:

Sectorul Marghita

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 1687)

15.

1946 iulie 21, Marghita

No. 76

Anul 1946 luna Iulie ziua 21

Sectorul jand. Marghita

Către

Legiunea jandarmi Bihor

— La ord. inf. No. 950/946 al Legiunei referitor la întreb. de către P. N. Ț. (Maniu) a elevilor de curs superior și studenții în campania electorală.

— Am onoare a raporta că până-n prezent tineretul universitar și de curs secundar de pe raza postului nu desfășoară nici un fel de activitate politică, totuși se ține de noi sub strictă supraveghere.

Șeful Postului

Jand. Plot. Maj.

Gh. Baltă

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 215)

16.

1946 iulie 26, Oradea

Nr. 6106

Din 26 iulie 1946

Legiunea de jandarmi Bihor

către

Inspectoratul de Jandarmi Oradea

— Serviciul Poliției —

În Oradea.

La ordinul D-voastră Nr. 184/1946, cu privire la manifestele politice răspândite în cursul săptămânei.

Am onoare a înainta anexat un manifest intitulat „Chemarea Partidului Național Țărănesc, către Țară“, manifest ce a fost găsit în raza postului de jandarmi Dobrești.

În alte regiuni nu s-au mai răspândit asemenea manifeste.

Comandantul Legiunei Jandarmi Bihor

Lt. Colonel

Suciu Ioan

Secretarul Biur. Siguranță

Plot. Maj.

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 1628)

17.

1946 august 9, Șerghiș

Nr. 973

1946 luna August ziua 9

Postul Jandarmi Șerghiș

către

Sectorul Jandarmi Tileagd

Am onoare a raporta că în ziua de 8 August 1946 a fost în Comuna Hotar și Subpiatră pentru propagandă Național-Liberal Brătianu, Dl Advocat Cendea din Oradea.

În Comuna Subpiatră sa întreținut cu fost primar Nicoruț iar în Hotar cu ceferistul Vesea Ioan cărora leau dat manifeste să împrăștie.

Nu au făcut nici o adunare.

Anexăm un exemplar din manifestele împrăștiate.

Șef Post Jand. Șerghiș

Plot. maj. (ss indescifrabil)

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 1992)

18.

1946 august, Oradea

PARTIDUL NAȚIONAL LIBERAL

Organizația Jud. Bihor și a Municipiului Oradea

Trăiască Const. I. C. Brătianu, președintele Partidului Național Liberal.

Veniți cu toții la congresul Partidului Național Liberal, care va avea loc în ziua de Luni 12 August a. c. la ora 11 la Oradea în Parcul Clubului din Calea Armatei Roșii Nr. 5 (lângă Spitalul de stat).

Frați Bihoreni!

Acordul încheiat la Moscova, între marii noștri aliați Anglia, Rusia, America a restabilit libertatea de organizare a Partidului Național Liberal, partid care are încrederea întregii Țări.

În tot decursul istoriei noastre, drapelul libertății a fost purtat de Partidul Național Liberal, sub conducerea *vașnicilor luptători Brătieni*, partid care a înfăptuit: „Unirea Principatelor”. Cea dintâi expropriere în folosul orfanilor, văduvelor și țăranilor. „Votul universal și secret”. „Conversiunea datoriilor”.

Mărturie a vredniciei guvernărilor liberale sunt zeci de mii de școli, biserici, spitale și alte edificii publice, șosele, căi ferate, construite pe tot întinsul țării.

Partidul Național Liberal, făuritorul tuturor marilor reforme din această țară, este singurul care vă poate garanta „*Adevărata Democrație*“, *Libertatea, Respectul Legilor și a Proprietății, Independenței țării și Propășirea Națională*.

Partidul Național Liberal a contribuit cu toate forțele sale la realizarea Actului dela 23 August 1944, pentru a elibera Țara de sub jugul strein.

Noi vrem ca toți cetățenii, fără deosebire, să trăiască liberi și demni, să se desăvârșească potrivit însușirilor lor individuale, să ocupe în societate locul meritat după munca și stăruințele lor și să fie cârmuiți de cei mai buni, aleși ai unor oameni liberi.

Noi vrem ca libertatea Națiunii și a Țării să fie respectate, așa cum respectăm și noi libertatea tuturor Națiunilor și a tuturor Țărilor.

Noi vrem să muncim liberi și să ne bucurăm de rodul muncii noastre cinstite. Să ne fie respectate: viața, familia, avutul și căminul.

Noi socotim: Libertatea, bunul cel mai de preț (al) lumii și nu ne simțim cu adevărat oameni decât dacă trăim liberi.

Noi vrem înfrățirea cetățenilor prin egală promovare și armonizare a aspirațiunilor și intereselor tuturor claselor și păturilor sociale, grija noastră îndreptându-se în aceeași măsură către plugarii, cărturarii, funcționarii, muncitorii, meseriașii, comercianții și industriașii Țării. Deci dorim să le realizăm tuturor după munca lor, un trai care să le asigure lor și familiilor lor un trai îmbelșugat, așa precum am și realizat sub guvernările din trecut ale partidului nostru. Noi vrem deci să realizăm o armonie socială, în care toate clasele sociale să ducă o viață mulțumită fără să se exploateze una pe alta sau să se dușmănească. Noi suntem contra luptei de clasă care duce la dezorganizare și anarhie.

Partidul Național Liberal, prin marii săi conducători din trecut și prin ilustrul său președinte D-l Constantin I. C. Brătianu, a fost și rămâne apărătorul tuturor libertăților și înfăptuirilor marilor reforme naționale și sociale.

Organizația Partidului Național Liberal din jud. Bihor și Municipiului Oradea vă invită la congresul județean, care va avea loc în ziua de *Luni 12 August 1946, la ora 11* în Oradea în Parcul Clubului Partidului Național Liberal din Calea Armatei Roșii Nr. 5, (lângă spitalul de stat) când se va alege președintele organizației, delegația permanentă și comitetul județean. Acest congres va fi o mare manifestație politică și românească după regimurile de dictatură din trecut.

Pentru Patrie, Rege, Libertate, armonie socială, chemăm întregul popor din județul Bihor și municipiul Oradea la lupta cari ne va duce la victoria adevăratei democrații.

Votați cu toții candidații Partidului Național Liberal cari sunt bihoreni și cunosc toate rănilor cari trebuiesc vindecate, cari luptă neînfricați pentru binele nostru și al Țării, necruțând nici un sacrificiu.

Nu uitați să vă înscrieți în listele electorale, care se întocmesc la primării.

Partidul Național Liberal
Org. județului Bihor și a Municipiului Oradea

(Manifest încadrat în benzi tricolore. Stg. sus fotografie Constantin I. C. Brătianu Președintele Partidului Național Liberal. Dr. jos fotografie Lascu Octavian Avocat Delegatul Centrului cu organizarea jud. Bihor și a Municipiului Oradea. Manifest tipărit.)

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 1995)

19.

1946 august 12, Marghita

No. 61

Anul 1946 luna VII ziua 12

Legiunea Jandarmi Bihor

Postul Jandarmi Marghita

Către

Sectorul Jd. Marghita

La ord. No. 1072/946 (indescifrabil) al Leg.

Am onoare a raporta că pe raza postului Marghita, partidele N. Ț. și N. L. nu folosesc în propagandă militari dați afară sau îndepărtați din armată.

Șeful postului (ss indescifrabil)

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 273)

20.

1946 august 15, Popești

No. 96

Anul 1946 luna August ziua 15

Legiunea Jandarmi Bihor

Postul Jandarmi Popești

Către

Sectorul Jand. Marghita

La Ord. Inf. No. 1074/946 al Leg. Jd. Bihor, referitor la înarmarea membrilor P. N. Ț. și P. N. L.

Am onoare a raporta că până-n prezent n-am avut cazuri.

Această problemă se urmărește îndeaproape de noi și cazurile concrete se vor raporta la timp.

Șeful Postului

Jand. Plot. Maj.

Gh. Baltă

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 289)

21.

1946 august 17, Balc

No. 65

Anul 1946 luna VIII ziua 17

Leg. Jand. Bihor

Post Jand. Balc

Către

Sectorul Jandarmi Marghita

Bihor

La ord. Nr. 1074/946 al Legiunei jandarmi Bihor, privitor la armamentul ce l-ar poseda aderenții lui Maniu.

Am onoare a raporta că din investigațiunile făcute până în prezent pe raza acestui post, nu am aflat ca aderenții Partidului Național Țărănist/Maniu să fie înarmați cu armament și munițiuni de tip militar rămase pe câmpul de luptă din toamna anului 1946 (sic).

Urmărirea acestei probleme continuă și orice constatare o vom raporta la timp, luând și măsurile dictate de împrejurări.

Șeful Postului jand. Balc

Jand. Plot. Maj.

Cătănoiu Ioan

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 290)

22.

1946 august 20, Beliu

No. 580

1946 luna VIII ziua 20

Legiunea jandarmi Rurali

Sectorul Jand. Rurali Beliu

către

Legiunea Jandarmi Bihor

La Ord. Dtra. Nr. 255 din 27 II. 1946

Am onoare a înainta alăturat un exemplar de manifest al Partidului „Liberal” „Brătianu” care a fost găsit afișat în comuna Chișlaca de către necunoscuți.

În acest sens am luat măsuri de prevenirea acestora afișări și indentificarea colportorilor.

Comand. Sectorului Jand. Beliu

Plot. Major Ghe. Ionescu

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 29/1946, f. 1993)

23.

Comunicat Sect. 1—12

1946 august 25, Oradea

Ordin de Informațiuni Nr. 1140 din 25 August. 1946

Inspectoratul de jandarmi Oradea cu Ord. Nr. 2133 din 8 Februarie. 1946, ne face cunoscut că în ultimul timp propaganda partidului național

Țărănist Maniu a început să aibă o influență apreciabilă asupra funcționarilor și mai ales a muncitorilor dela cfr.

Materialul de propagandă al acestui partid este transportat de centru și difuzat prin intermediul funcționarilor cfr dela mișcare.

Luați măsuri de verificarea celor de mai sus, raportând rezultatul Legiuni(i) până la data de 31 august 1946.

COMANDANTUL LEGIUNEI JANDARMI BIHOR

Loc(o)t. col.

Suciu

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 385)

24.

1946 august 26, Vașcău

Legiunea jandarmi Bihor

Sectorul jandarmi Vașcău

NOTĂ INFORMATIVĂ de COLABORARE No. 3 din 26 august 1946

În sensul legăturilor de colaborare dintre posturile de jandarmi și reprezentanții F. N. D.-ului în cursul săptămânii de la 19—25 august 1946, situația politică și polițienească în raza sectorului jandarmi Vașcău se prezintă astfel:

1. Situația politică

— Protopopul Terebențiu Aurel din comuna Vașcău care face parte din Organizația politică Național-Țărănistă Maniu în ziua de 19 August 1946 nu s-a prezentat la biserică iar pentru a nu lua parte la serbarea din 23 August 1946 a plecat din localitate motivând că este bolnav.

— În ziua de 23 August 1946 partidul Național Țărănesc (Maniu) în timp ce poporul era la serbare, membrii acestuia Cpt. rez. Popescu, Gavra Ioan și Dădărlac C-tin toți din Vașcău s-au adunat în casa comerciantului Creț Dănilă din comuna Vașcău în ultimul timp s-a înscris în Partidul Național Popular și totuși face propagandă manistă în casa sa.

— În ziua de 24 August 1946 cu ocazia unei reprezentații teatrale date de către Echipa de Cultură și Propagandă B. P. D. locuitorii Benea Ioan, cpt. rez. Popescu, Benea Gheor(ghe) Dode, cum și alții au manifestat pentru Maniu strigând să trăiască Maniu în timp ce echipa Culturală executa programul. — Printre cei mai de sus se afla și învățătorul Matica Aurel din comuna Cărpinet.

— În ziua de 24 August 1946 învățătorul Niță Ioan din comuna Petrileni a făcut propagandă Manistă în târgul din Vașcău.

— Cu ocazia zilei de 23 August 1946 comercianții Creț Dănilă, Lazăr Petre și Benea Alexandru nu au afișat afișele de propagandă distribuite de B. P. D.

— Președintele Frontului Plugarilor pe Plasa Vașcău Moș Alexandru din comuna Câmp nu depune nici o activitate pe teren și nici președinții de pe sate.

2. Situația polițienească

— Programul propagandistic al B. P. D.-ului în raza sectorului nu a întâmpinat nici o dificultate, desfășurându-se în mod normal.

— S-a stabilit acord perfect de colaborare între posturile de jandarmi și reprezentanții B. P. D.-ului.

— Fapte importante nu s-au semnalat pentru a se cere intervenția jandarmilor.

— Nu s-au semnalat nici nemulțumiri sau fricțiuni cu privire la lipsa de concurs a organelor polițienești.

COMANDANTUL SECTORULUI DE JANDARMI VAȘCAU

Plot. Maj. D. Ofițeru

(ASO, Fond Legiunea de jandarmi, dosar 21/1946, f. 2476)

25.

1946 august 28, Aleșd

Legiunea Jandarmi Bihor

Sectorul Jandarmi Aleșd

DARE DE SEAMĂ

Asupra situației politice la data de

28 August 1946, întocmită conform Ordinului Nr. 1116/1946

al Legiunei Jandarmi Bihor

I. *Starea de spirit a populației rurale și atitudinea ei în legătură cu apropiatele alegeri:*

a. — Partidele din F. N. D. în ultimul timp activează intens trimițând echipe de propagandă pe sate.

Propaganda constă fie în discursuri politice ținute de către agenții trimiși dela centru, fie prin măsuri de ordin economic și administrativ ce se iau pentru satisfacerea cerințelor populației.

Propaganda se desfășoară cu aceiași intensitate în toate satele.

Partidele din opoziție, desfășoară în general o propagandă redusă.

Nu țin adunări politice.

Propaganda lor se face din om în om prin convorbiri izolate ale agenților de propagandă (și prin manifeste — cuvinte adăugate ulterior de mână — n.n.).

Propagandă mai accentuată în acest fel se observă în comunele Bratca, Borod și Beznea și se face în special prin studenții aflați în vacanță. Astfel a fost identificat studentul Țepelea din comuna Borod care în ziua de 25 august 1946, a împărțit manifeste N. Ț. — în comuna Beznea.

Propaganda se face numai prin agenți locali.

Dela centru nu se deplasează nimeni în teren.

Conform Ordinului Nr. 1116 al Legiunei Jandarmi Bihor, urmează a se identifica toți agenții locali, urmând a fi raportați prin dările de seamă ce vor urma.

În comuna Bratca și Beznea, partidul N. Ț. se bucură de o oarecare popularitate datorită locului de origine a numitului Domocoș Ioan, o per-

soană marcantă în conducerea partidului N.-Ț. iar în comuna Borod prin profesorul Tepelea, la fel un membru marcant în acest partid.

Ambii au domiciliul în București. (Primul este arestat fiind implicat într-o organizație subversivă. — Cuvintele au fost adăugate ulterior de mână — n. n.)

În restul localităților din sector, propaganda partidelor politice din opoziție este foarte slabă, iar în unele chiar inexistente.

b. — În urma ultimelor întruniri politice de propagandă ținute de partidele din F. N. D., ce au avut loc aproape în toate comunele din raza acestui sector în ziua de 25 August 1946, întruniri cu ocazia cărora s-a expus și explicat Platforma partidelor Democrate populația neutră sau cea care a simpatizat cu partidele din opoziție tinde să încline spre partidele politice din F. N. D. Platforma Partidelor Democrate este foarte (bine — cuvânt scris de mână — n. n.) primită de populație, însă se observă într-o oarecare măsură o nesiguranță în rândurile ei că nu s-a aplicat întocmai. Felul cum este privită Platforma Partidelor Democrate față de programele partidelor din opoziție urmează a se raporta prin dările de seamă următoare, neavând timp suficient pentru a culege date în acest sens, ordinul cu întocmirea acestei dări de seamă fiind primit la sector la data de 25 August 1946 a. c. Din datele culese până în prezent nu se întrevide o reușită la alegeri a partidelor din F. N. D. în comunele Borod, Beznea și Bratca.

d. — Pentru canalizarea populației pe linia democratică a F. N. D.-ului se cere ca în cele 3 comune să se intensifice propaganda verbală a acestor partide prin agenți bine documentați și prin aprovizionarea populației acelor comune cu articole de primă necesitate în special cele necesare gospodăriei și alte mijloace materiale ce stau la dispoziția partidelor politice din F. N. D.

III. *Mijloace de acțiune utilizate de opoziție*

Nu s-au semnalat încă persoane care să organizeze echipe înarmate, nici echipe înarmate și deci nici simpatizanți ai acestor echipe.

Se anexează o situație numerică pe posturi a populației pe partide politice.

Comandantul Sectorului Jandarmi Aleșd Locot. Bucșa Virgil
(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 21/1946, f. 2319—2320)

26.

1946 septembrie 9, Bratca

NOTĂ INFORMATIVĂ

No. 18 din 9 Sept. 1946

Raportăm că pe raza postului în Com. Lorău jud. Bihor, avem pe ind. Popa Gheorghe semnalat de Chestura Poliției Municip. Oradea ca suspect.

— Supravegheat fiind în deaproape de noi am constatat că zilnic este prin diferite comuni din județ, făcând Propagandă Politică naț. Țărănistă „Maniu“. Propaganda o face de la om la om, verbală ziua și noaptea, astfel dăunând interesele regimului Democrat.

— Are strânse legături cu Dl. Naghi Arpad avocat în com. Aleșd cu care se ține de reclama (reclamații — n.n.) funcționarilor Democrați. — Mai are legături cu oare care Domn „Roxin” din Oradea.

— Necesită internarea lui în Lagărul de internați politici fiind capabil de ori ce acte de teroare îndreptate împotriva regimului democrat. șef post Bratca

Plut. maj. Dușu Gh.

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 49/ian. 1946, f. 10)

27.

1946 septembrie 10, Oradea

Comunicat Sectoare 1—12

ORDIN CIRCULAR Nr. 1218 din 10 Septembrie 1946

Urmare la ordinul nostru circular Nr. 891 din 30 Iunie 1946 dat ca urmare ordinului Inspectoratului de Jandarmi Oradea Nr. 1346 din 28 Maiu 1946.

Bine voiți a cunoaște următoarele:

La data de 8 Septembrie 1946, în comuna Apateu și Nojorid au avut loc câte o întrunire a Partidului Național Țărănesc (Maniu) la care a vorbit avocatul Moldoveanu din Oradea și profesorul (indescifrabil — n.n.) din București.

Sectorul de Jandarmi din Oradea prin raportul telefonic din 9 Septembrie 1946, deci cu circa 30 ore întârziere a raportat Legiunei scurt și anume: A fost o întrunire, unde a vorbit cei de mai sus și totul a decurs în liniște.

Nu spune nici ce a vorbit, nici câți oameni au luat parte, nici pe ce bază s-a ținut întrunirea publică, nici dacă a fost în local închis, sub cerul liber, și în acest caz pe ce bază, nici ce efect a avut întrunirea și nici mijloacele cu cari cei de mai sus, s-au deplasat la fața locului.

La primirea raportului Legiunea a încercat să obțină legătura cu postul Nojorid pentru a complecta raportul cu datele prevăzute din ordinul nostru Nr. 891 din 30 Iunie 1946 și ordinul Nr. 1096 din 18 August 1946, însă nu a fost cu putință, astfel că a fost pusă în situația de a raporta incomplet Inspectoratului.

Față de această complectă detașare și nerespectare a ordinelor date de Inspectorat atât în scris cât și verbal, Domnul Colonel Inspector cu ordinul Nr. 1825 din 10 Septembrie 1946, a pedepsit pe șeful postului de jandarmi Nojorid cu 10 (zece) zile de arest și ne atrage atențiunea că în viitor se va pedepsi și Comandantul Sectorului.

Față de cele de mai sus, Comandanții de sectoare vor revedea imediat ordinul Legiunei Nr. 891 din 30 Iunie 1946 și ordinul Nr. 1096 din 18 August 1946 și da ordine de îndată pentru stricta executare.

Cu această ocazie țin să atrag atențiunea tuturor comandanților de sectoare că sunt personal răspunzători de tot ce se petrece în raza sectorului.

Repet revedeți ordinele scrise date de legiune, notițele pe care le-ați primit verbal dela Domnul Colonel Inspector cu ocazia diferitelor conferințe și executați-le întocmai pentru a nu fi expuși la sancțiuni.

Dela primirea prezentului ordin, sectoarele vor raporta zilnic Legiunei, toate întrunirile partidelor de opoziție cari au avut loc.

În raport se va preciza:

- Data când va avea loc sau a avut deja întrunirea.
- De către cine s-a ținut și pe ce bază, în cazul când aceasta a avut loc în aer liber și nu în local închis conform dispozițiilor în vigoare.
- Numărul aproximativ al participanților,
- Lozinci strigate,
- Atitudinea conducătorilor,
- Numărul mașinei cu care aceștia s-au deplasat la fața locului.
- Ce efecte a avut întrunirea,
- Starea de spirit a populației, în urma ținerii întruniri(rii).
- Dacă s-au respectat legile și dispozițiunile în vigoare.

Acestea se raportează imediat ce începe a se ține întrunirea telefonic, nu după cum s-a constatat până în prezent că se raportează după mai multe ore și chiar zile.

În cazul în care nu se primește raportul de la sectoare până la orele 18, legiunea consideră că în raza aceluia sector nu s-a ținut întruniri și va raporta Inspectoratului.

Comandantul Legiunei Jandarmi Bihor

Căpitan (ss indescifrabil)

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 504)

28.

1946 septembrie 12, Vașcău

REFERAT

1. Conținutul cercetărilor:

— Prezentul dosar conține Ordinul In(s)p. Jandarmi Oradea No. 2285/1946 și o notă informativă prin care se aduc acuzații Plot. Marghitoiu Ioan dela postul jandarmi Băița că ar fi spus subofițerilor dela post următoarele: „Maniu ne face dreptate nu Groza, care caută pe orice cale să ne distrugă țara“. Că acest Plot. învață subofițerii noi veniți la post să se păzească de Serg. Maj. Manoliu C-tin Cdt. Secund la E. C. P. și de Plot. Ciobanu Ioan, șeful postului, că sunt comuniști și le otrăvește sufletul cu astfel de idei.

2. Rezultatul cercetărilor

— Din cercetările întreprinse de noi, cum și din declarațiile subofițerilor dela postul jandarmi Băița, reese clar că Plot. Marghitoiu Ioan s-a exprimat către Serg. Maj. (Omer — n.n.) Spiridon dela postul Băița cu cuvintele: „Să se ferească de Serg. Maj. Manoliu dela E. C. P. din toate punctele de vedere, că este omul Guvernului Groza și că acest Guvern nu va dura mult, insultând actualul Guvern, că dacă va asculta de Serg. Major Manoliu nu va fi bine de el și că să se ferească și de

șeful postului Plot. Ciobanu Ioan, care are aceleași idei. Vezi declarația fila 5.

— Idem din declarațiile informatorilor serg. Maj. Rat Gheorghe, Plot. Ciobanu Ioan și Dl. Butuza Ioan dela filele 6, 7, 8 din dosar se arată că Plot. Marghitou Ioan nutrea idei antidemocratice și că mereu era în mijlocul reacționarilor din comuna Băița.

3. În concluzie:

Din cele relatate mai sus, reese în mod clar că plot. Marghitou Ioan se face vinovat de insultat Guvernul, că este reacționar și că îndeamnă subofițerii să nu se încadreze în regimul democrat din țara noastră.

4. Propuneri

Trimiterea dosarului prin legiune Inspectoratului Jandarmi Oradea, pentru a se lua cele mai severe măsuri contra acestui subofițer în raport cu faptele grave comise.

Comand. Sect. jand. Vașcău

Plot. Maj.

D. Ofițeru

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946, f. 2459)

29.

1946 septembrie 14, Oradea

Legiunea jandarmi Bihor Oradia

La ordinul Dv. Nr. 10.510/946

Am onoare a înainta alăturat dosar cu actele dresate de acest post, în contra Plotonerului Grigore Teodor, care se afla în concediu nelimitat și este cu domiciliul în comuna Sânmartin județul Bihor, pentru faptul că în seara zilei de 14 Septembrie 1946, în stare de ebrietate a făcut propagandă Manistă și față de locuitorii: Monenciu Gavrilă și Veres Traian, a insultat guvernul „Groza” prin cuvintele că „el î-și bagă penisul în Guvernul „Groza”.

Rugăm să bine voțiți a dispune cele ce credeți de bine.

Șeful Postului Jand. Băile Felix

Ploter Major

Vasile Nicolae

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946—1947, f. 1170)

30.

1946 septembrie 15, București
No. 38530

1946, Luna sept. ziua 15
Inspectoratul general al Jandarmeriei
Direcțiunea Siguranței și Ordinei Publice
Către

LEGIUNEA JANDARMI BIHOR

Direcțiunea Generală a Poliției cu adresa Nr. 25364 din 11 Septembrie a. c. ne face cunoscut că ziarul „Liberalul“ Nr. 158, din 21 August a. c. printr-un articol intitulat „Știri din Vașcău-Bihor“, semnalează următoarele: — Numitul DUȚESCU, membru al P. C. R., aflându-se la hotelul din Vașcău, și auzind niște tineri fredonând cântece românești, a făcut apel la numitul AMBROZIE TAMBA, care a adus jandarmii.

Tinerii în cauză au fost arestați, percheziționându-li-se locuința.

— La adunarea funcționarilor și șefilor de instituțiuni din Vașcău, preotul (pretorul — n.n.) CORNEL NEAGU, membru al F. P., a adus la cunoștința celor de față, că din ordinul Guvernului, toți funcționarii de Stat sunt obligați să se înscrie în unul din partidele B. P. D. altfel vor fi epurați — dându-le ca termen data de 15 August a.c.

Binevoiți a verifica cele semnalate și raporta rezultatul I. G. J. până la 10 Octombrie a. c.

DIRECTORUL SIGURANȚEI ȘI ORD. PUBLICE

Colonel,

N. Stoicescu

Șeful Serv. Siguranței și Ord. Publice

Maior,

M. C. Druță

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946, f. 1260)

31.

1946 septembrie 15, Balc
Nr. 92

Anul 1946 luna IX ziua 15

Leg. Jand. Bihor

Post. Jand. Balc

Către

Sectorul Jandarmi Marghita
jud. Bihor

La ordinul de Inform. Nr. 1181/1946 al Legiunei jandarmi Bihor,

Am onoare a raporta că pe raza acestui post, nu și-a făcut apariția numitul student Tepelea Ioan din comuna Borod, cunoscut că face propagandă manistă și răspândește manifeste cu caracter ostil regimului Democrat.

Această problemă se urmărește de noi îndeaproape, și orice constatare în acest sens o vom raporta la timp.

Șeful Postului jand. Balc

Plot. Maj. Cătănoiu Ioan

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 452)

32.

1946 septembrie 18, Oradea

Comunicat

Sectoare 1—12

ORDIN DE INFORMAȚIUNI Nr. 1302 din 18 Septembrie 1946

Inspectoratul General al Jandarmeriei cu ordinul Nr. 39 din 10 Septembrie 1946 ne face cunoscut că rezultă că Partidul Național Țărănesc Maniu, a organizat echipe denumite „pentru paza urnelor” în vederea alegerilor ce se apropie.

Aceste echipe ar fi formate în special din tineret, având ca misiune supravegherea operațiunilor de votare la secțiile respective. Față de cele de mai sus, luați măsuri de verificarea acestor informațiuni prin posturile în subordine, iar rezultatul se va raporta până la data de 25 Septembrie 1946, fără întârziere.

Comandantul Legiunei Jand. Bihor

Căpitan

St. Dumitrescu

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 465)

33.

16—22 septembrie 1946, Oradea

Sect. Jand. Oradea

Serv. E. C. P.

Tabel de inspecție
făcute în raza Sectorului Oradea în
cursul luni Septembrie 1946

(...) În ziua de 16—17 Sept. 1946 am inspectat postul Jandarmi Nojorid. Colțul Ostașului și al Eroilor este în curs de a fi terminat, există colecția de ziare, lozinci etc. — Raporturile dintre jandarmi, populație și Org. democratice bune, dar slabă activitate depusă de șeful (de) post și subalterni. — În ziua de 18—19 am inspectat postul jandarmi Oșorheiu, a luat ființă „Colțul Eroilor și al Ostașului”, dar cu foarte mare greutate, promisiuni sunt deajuns, dar fapte puține după ordinele date de subsemnatul atât la Primăria Comunei, cât și la Postul de Jandarmi. — Pe toate zidurile este scris P. N. Ț. Astăzi în urma ordinelor date s-a transformat în soare, semnul B. P. D. — Populația devastează pădurile sub influența reacționarilor. Sunt informat că deși Directorul Școalei este înscris în „Frontul Plugarilor”, totuși face poli-

tică „manistă“, exprimându-se către unii cetățeni „Voi sunteți din Frontul Plugarilor ca mine, lasă să treacă alegerile că va veni cei cu adevărat a noștrii, adică P. N. Ț. (Maniu), celea ce denotă că e manist convins. — În ziua de 21—22 Sept. am inspectat din nou Postul Jandarmi Tărian, unde am constatat că s-a schimbat situația brusc după Conf. de la Paris (granițele României), populația fiind mulțumită de realizările guvernului actual, văzând munca depusă de Delegația Română la Conf. de Pace de la Paris, idem și populația maghiară, afară de preotul maghiar, care caută să îmbărbăteze populația maghiară, spunând că Ardealul nu va fi definitiv al României. — În comuna Cheresig și Toboliu au fost puse manifeste a P. N. Ț. cu fotografia lui „Maniu și Mihalache“, care au fost rupte de org. democratice și jandarmii urmând ca să se descopere indivizii care au pus aceste manifeste. (...)

Comandant Secund ECP al Sect.

Jand. Oradea

Plot

Dumbrava Dumitru

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 42/1946—1947, f. 55—56)

34.

1946 septembrie 22, Balc

No. 115

Anul 1946 luna IX ziua 22

LEG. JAND. BIHOR

POST. JAND. BALC

Către

Sectorul Jandarmi Marghita

Jud. Bihor

În conformitate cu ordinul de Informațiuni Nr. 1240/946 al Legiunii Jandarmi Bihor, referitor la organizațiile Partidelor Național Țărănist Maniu și N. L. Brătianu, din tinereii între 16—26 ani ce ar forma Poliția secretă a acestor partide pe timpul alegerilor.

Am onoare a raporta că din investigațiunile făcute în raza acestui Post, nu am identificat asemenea organizațiuni.

Urmărirea și supravegherea continuă și orice constatare pozitivă se va raporta la timp.

șeful Postului Jandarmi Balc

Plutonier,

Motelicav Teodor

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 436)

35.

1946 septembrie 24, Balc

No. 119

Anul 1946 luna IX ziua 24

LEG. JAND. BIHOR

POST JAND. BALC

Către

SECTORUL JANDARMI MARGHITA

jud. Bihor

La ord. Nr. 1302/946, al Legiunei jandarmi Bihor, privitor la paza urnelor la alegeri.

Am onoare a raporta că din investigațiunile făcute până în prezent pe raza acestui post, nu am aflat ca P. N. Ț. să organizeze echipe pentru paza urnelor.

Această problemă se urmărește îndeaproape de noi și orice constatare se va raporta la timp.

Șeful Postului jand. Balc

Plot.-Maj.

Cătănoiu Ioan

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 466)

36.

1946 septembrie 24, Oradea

Comunicat

Sectoare 1—12

Urgent

ORDIN DE INFORMAȚIUNI Nr. 1317

din 24 Septembrie 1946

Inspectoratul de jandarmi Bihor cu ordinul de informațiuni Nr. 2727 din 18 Septembrie 1946, ne face cunoscut că Partidul Național Liberal Brăteanu a început recent o acțiune propagandistică intensă în regiunea burgheză a județului Bihor (Tărian, Giriș, Toboliu, Cheresig, Sânicolaul Român și Cefa), care înainte de 1940, cuprindea de fapt majoritatea partidului național liberal din județ.

În ziua de 8 Septembrie 1946, orele 19, Domnul Lascu Octavian președintele provizoriu al organizației partidului național liberal Brăteanu din județul Bihor, însoțit fiind de 2 aderenți ai acestui partid al căror nume se cunoaște, s-a deplasat în comuna Cheresig. A luat contact cu șeful partidului liberal Brătienist, un țaran cu care s-a dus la hora unde erau adunați circa 100 băeți fete și băeți (sic) pentru horă. Domnul Lascu a venit la Cheresig, expres pentru a vorbi tineretului care este mai ușor de convertit.

În afară de tineretul care se afla la horă, cu toată propaganda făcută au mers numai 3 oameni din comună, deși era Duminică și comuna Cheresig este a 4-a din județul Bihor cu (ca — n.n.) populație.

Domnul La(s)cu în cuvântarea pe care a rostit-o a spus în concluzie următoarele:

„Dragi tineri, voi sunteți speranța și viitorul Țării, astăzi Țara este condusă de streini venetici, banul nu are nici o valoare. Ai în buzunar un milion și nu poți cumpăra nimic. Noi vrem să răsturnăm pe acești trădători vânduți la unguri. Noi vrem să se respecte legea și ia (ea) să fie pentru noi românii. Munca noastră va trebui să fie răsplătită. Guvernul se simte slab, deaceia n-ar vrea alegeri dar a primit ordin să le facă. Domnul La(s)cu Octavian a încheiat cuvântarea cu cuvintele „Noi nu vrem șușteri(cismari) să fie miniștrii și ei să conducă Țara.

Trăiască partidul liberal Trăiască M. S. Regele.“

Aceste declarații Domnul Octavian La(s)cu le-a făcut pe un ton foarte ridicat revoluționar.

Luată măsuri de verificarea celor de mai sus, raportând rezultatul până la data de 30 Septembrie 1946, fără întârziere.

Comandantul Sectorului Oradea și șeful postului Tărian au cunoștință de acest caz și de ce nu l-au raportat conform ordinelor în vigoare(?)

COMANDANTUL LEGIUNEI JANDARMI BIHOR

Căpitan Șt. Dumitrescu

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 482)

37.

1946 octombrie 8, Vașcău

No. 197

1946 Octombrie 8

Sectorul de jandarmi Vașcău

Către

Legiunea de jandarmi Bihor

Oradea

La Ordinul Dvs. No. 10699/1946 cu care ne trimite pentru verificare Ordinul I. G. J. No. 38.530/1946, am onoarea a raporta următoarele în urma verificărilor făcute de noi.

— Într-adevăr numitul Dițescu dela P. C. R. în ziua de 25 Iulie 1946 aflându-se în comuna Vașcău, seara fiind la hotel, a auzit cântând cântece reacționare tineri(i): Teaha Alexandru și Pătroi Gheorghe din comuna Vașcău. Susnumitul a anunțat imediat postul de jandarmi care a reținut pe cei în cauză după ce mai întâi li s-a făcut percheziția domiciliară, apoi cu actele dresate au fost înaintați Parchetului Tribunalului Beiuș. Nu a fost sesizat postul de Dl. Tamba Ambrozie ci de numitul Dițescu dela P. C. R.

— În ce privește faptul că pretorul Plășii Vașcău Neagu Cornel, membru al F. P. a adus la cunoștința funcționarilor să se înscrie din Ordinul Guvernului în partidele democratice pentru a nu fi epurați corespunde adevărului, numitul pretor într-o conferință avută cu funcționarii

le-a spus că trebuie să se înscrie în partidele din blocurile B. P. D. dacă nu vor fi epurați. Nu s-a precizat termen pentru înscriere.

Comand. Sectorului jand. Vașcău

Plot. Maj.

D. Ofițeru

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946, f. 1259)

38.

1946 octombrie 13, Gepiu
Referat

I. *Obiectul cercetărilor:*

— Individul Căvășdan Mihai din comuna Gepiu, învinuit pentru răspândirea și afișarea manifestelor Partid. din opoziție „Maniu“.

II. *Rezultatul cercetărilor:*

În ziua de 13 Octombrie. 1946, Căvășdan Mihai, din Com. Gepiu, șeful Tineretului Muncitoresc din organiz. P. N. Ț. Maniu, cu sediul în Timișoara au răspândit manifeste cu inscripția Votați P. N. Ț. Maniu, cu semnul electoral „Ochiul“. —

Din cercetările făcute de noi, și din declarația învinuitului, reese că acum două luni în urmă, au afișat manifeste a organizației P. N. Ț. Maniu, cu Fotografia lui Mihalache.

— În ultimul timp nu sau mai rasp. asemenea manifeste. — în raza postului.

Concluziuni:

Individul Căvășdan Mihai se face vinovat pentru răspândire de manifeste cu fotografia lui Mihalache, urmărit ca criminal de război.

Propuneri: Să fie înaintat Pref. jud. Bihor, conf. ord. verbal al Dlui Prefect al județului Bihor.

Șeful Postului

Plot. Gh. Benea

Proces verbal

No

Anul una mie nouă sute patruzeci și șase. Octomvrie treisprezece, la oficiul postului jandarmi Gepiu.

Noi jand. Plot. Benea Gheorghe, șeful postului jand. Gepiu din legiunea jandarmi Bihor, asistat de Pusta Gheorghe, om de serviciu la primăria comunei Gepiu.

Constatăm prin prezentul proces verbal, că azi data de mai sus, Plot. Leuca Petru, șef de patrulă la acest post, a surprins pe individul Căvășdan Mihai, din comuna Gepiu, rupând afișele B. P. democratice de pe un geam dela cooperativa Plugarul din Com. Gepiu.

Având în vedere că susnumitul Căvășdan Mihai, este membru în organizația P. N. Țărănist Maniu, cari în repetate rânduri au afișat în comuna Gepiu, manifeste a P. N. Ț. cu fotografia Dlui Iuliu Maniu și Mihalache, cari sunt interzise a se afișa.

În baza celor de mai sus, am dispus cercetarea cazului, rezultatul fiind după cum urmează.

1) Martor mă numesc Șuteu Mihai, român, de 25 ani, născut în Com. Gepiu, domiciliat în Oradea str. Cantemir No 20, carte știu, declar:

În cursul zilei de astăzi, aflându-mă în localul Cooperativei din Gepiu, cu jand. plot. Leuca Petru, dela Postul jandarmi Gepiu, am văzut atât eu cât și Dl Plot. Leuca Petre, pe individul Căvășdan Mihai din com. Gepiu, când au rupt de pe un geam dela Cooperativă, un manifest al B. P. democratice, intitulat „Votați Soarele” de mărimea 5/10 cm de culoare roșie.

Totodată declar că Dl Căvășdan Mihai, este un înfocat aderent și propagandist în organizația P. N. Țărănist, a căror manifeste lea răspândit și afișat prin comuna Gepiu, în repetate rânduri.

Aceasta declar, susțin și semnez propriu.

Membru a P. C. R. (ss indescifrabil)

2) Informator mă numesc jand. Plot. Leuca Petru, șef de patrulă dela Postul jandarmi Gepiu, declar:

Astăzi 13 Octombrie. 1946, stând de vorbă cu Dl Șuteu Mihai, membru în P. C. Român, am văzut pe individul Căvășdan Mihai din Comuna Gepiu, când au rupt un manifest de al B. P. Democratice, intitulat „Votați Soarele” cari era lipit pe un geam la Cooperativa Plugarul din comuna Gepiu. — pentru cari fapt lam reținut și condus la postul de jandarmi Gepiu, unde au fost cercetat asupra faptului săvârșit.

Aceasta declar, susțin și semnez propriu.

3) Învinuitul mă numesc Căvășdan Mihai, român de 27 ani, fiul lui Ioan și Maria, născut în com. Gepiu No. 291 și domiciliat în Timișoara str. Remus No. 12, de profesiune Lăcătuș Mecanic, în atelierele C. F. R. Timișoara, necăsătorit, asupra celor ce sunt interogată declar:

Recunosc că sunt înscris în P. N. Ț. Maniu cu carnet de membru la organizația din Timișoara, îndeplinesc funcția de șef al Tineretului Muncitoresc Timișoara din P. N. Ț. Maniu.

Recunosc că am adus de la Sediul Partidului Maniu din Timișoara, manifeste cu fotografia Dlui Maniu și Mihalache, pe care le-am răspândit și afișat personal pe garduri și stâlpi de telegraf, din comuna Gepiu, după ce s-au întunecat, adică în timpul nopții, — aceste afișe le-am adus și afișat acum vre-o lună două în urmă.

Acum recent nu am afișat asemenea manifeste de cât un manifest mic rotund, cu semnul electoral „Ochiul” și inscripția Votați „P. N. Ț. Maniu”, din cari s-au găsit două bucăți la mine.

Recunosc că am rupt de pe un geam a Cooperativei Plugarul din Gepiu, un manifest, cu inscripția Votați P. N. Ț. Maniu, cu semnul electoral „Ochiul” pe cari îl afișasem eu și nu se prinsese bine. Nu recunosc ca să fi rupt manifestul B. P. Democratice cu inscripția „Votați Soarele” după cum sunt acuzat.

Aceasta declar, susțin și semnez propriu, după ce mi sau cetit, față de martorii asistenți.

(ss indescifrabil)

De cele constatate mai sus, am încheiat prezentul proces verbal, cari se va înainta Legiunei jandarmi Bihor, împreună cu individul Căvășdan Mihai, spre a dispune.

Șeful Postului jand. Gepiu

Plot. Gh. Benea

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946—1947, f. 1198—1200)

39.

1946 octombrie 18, Batăr

PROCES-VERBAL,

Anul unamie nouă sute patruzeci și șase, luna Octomvrie, ziua optsprezece, în comuna Batăr,

Noi Lt. Olteanu Cornel, Aj. Cdt. leg. jand. Bihor, deplasându-mă în susmenționata comună împreună cu Dl. Primprocuror Dr. A. Paul, am constatat că studentul Andor Dumitru, în ziua de 4 octombrie 1946, imediat după ce a luat cu forța lista nedemnilor dela comisie, s-a deplasat la postul de jandarmi, de unde, dela Plot. Poenaru Aurel, a împrumutat mașina de scris, ducând-o la domiciliul său.

Subofițerul în loc să-l aresteze, ia împrumutat mașina. A recunoscut că îl știa că e „Manist“.

Interogând pe Plot. Poenaru Aurel, declară: Recunosc că am împrumutat mașina de scris studentului Andor Dumitru, în ziua de 4 octombrie 1946, imediat după ce s-a petrecut rebeliunea. (Seara pela orele 19,30)

Recunosc că îl bănuiam că face politică manistă.

Aceasta declar, susțin și semnez propriu după ce mi s-a citit.

(semnătura)

De cele ce preced, am dresat prezentul proces-verbal.

Aj. Cdt. leg. jand. Bihor

(ss indescifrabil)

În fața noastră:

Dr. Andrei Paul

Prim procuror

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946, f. 1790)

40.

1946 octombrie 18, Batăr

REFERAT

Din 18 Octomvrie 1946

Asupra cercetărilor efectuate de subsemnatul împreună cu Domnul Prim Procuror Doctor A. Paul dela Parchetul Tribunalului Bihor Oradea în legătură cu rebeliunea din comuna Batăr din ziua de 4 Octombrie 1946.

În ziua de 18 Octomvrie 1946 m-am deplasat în comuna Bătăr împreună cu Domnul Prim Procuror dela Parchetul Tribunal Bihor, unde cercetând cazul de rebeliune din ziua de 4 Octomvrie 1946 am constatat următoarele:

În urma operației de ștergerea nedemnilor depe listele electorale a comunei Bătăr, populația fiind informată de acest lucru, s-a adunat în număr de peste 100 persoane la primăria comunei, unde sub amenințare, a luat lista celor șterși dela reprezentanții P. C. R.-ului, făcând în același timp manifestație contra partidului comunist și contra Guvernului Dr. Petru Groza.

Față de atitudinea populației, Jandarmii nu au luat nici o măsură, ba mai mult nici nu au ieșit din post, motivând că nu erau în comună.

Din cercetările făcute de subsemnatul și D-l. Prim Procuror, rezultă că Plot. Poenaru Aurel era la post. Interogându-l de ne n-a intervenit ne-a răspuns că el nu poate să știe tot ce se întâmplă în comună.

Atât Plot. Poenaru Aurel precum și șeful postului Plot. Maj. Ghelberău Gheorghe, dă de bănuir că au fost implicați în cazul rebeliunii, deoarece:

— Plot. Poenaru Aurel, după cum rezultă din anexatul Proces Verbal, în cursul zilei de 4 Octomvrie 1946, după comiterea faptului, a primit la postul de jandarmi pe studentul Andor Dumitru, instigatorul și capul rebeliunii, căruia i-a împrumutat mașina lui de scris să facă cu ea anumite contestații, deși numitul subofițer i-l cunoștea pe student ca element reacționar.

— Plot. Maj. Ghelberău Gheorghe, șeful Postului Bătăr, făcând cercetările în legătură cu rebeliunea, nu a luat nici o măsură în legătură cu reținerea studentului Andor Dumitru deși l-a văzut în localitate și știa că Plot. Poenaru Aurel i-a împrumutat mașina lui de scris, după ce s-a produs rebeliunea.

În plus depoziția celui mai important martor, scrisă pe o filă din declarație, a fost cusută intenționat greșit și numerotată într-o altă declarație, astfel ca realitatea să nu se poată dovedi, fapt pe care i-l accentuează în referatul său, că anume nu sunt probe din cari să rezulte că rebelii au manifestat contra guvernului și partidului comunist. Aceasta a fost făcută cu scopul de a induce în eroare parchetul, fapt ce rezultă și din ordinul Parchetului Tribunal Bihor Nr. 22331/1946, anexat la prezentul referat.

Din referatul secretarului Biur. Comandament al acestei Legiuni, rezultă că Plot. Maj. Ghelberău Gheorghe, a plecat într-o permisie de 10 zile cu începere dela 14 Octombrie. anul crt. fără a se prezenta la Legiune, ci numai raportând printr-un raport scris. Plecarea neregulamentară a subofițerului dă de bănuir că așteptându-se la o anchetă nu voia să fie prezent.

De altfel plecările subofițerilor în permisii și concediu în felul acesta este o sistemă pentru a trage chiulul (și cazul plot. maj. Popa Ioan dela postul Jandarmi Tincea, consemnat în același referat).

Din discuțiile ce le-am avut cu o parte din populație în prezența D-lui Prim Procuror, s-a adus acuzații la întreg efectivul postului Bătăr, că sunt afaceriști și fac ceia ce vrea populația, fiind întreținuții satului. În special s-a adus acuzații Plot. Petrescu.

Față de atitudinea jandarmilor dela postul Batăr și în special față de atitudinea Plot. Maj. Ghelberău Gheorghe și Plot. Poenaru Aurel, care la întrebarea subsemnatului de ce a împrumutat mașina unui reacționar, mi-a răspuns printr-o întrebare: „Ce, acesta nu e cetățean român“, propun să binevoiți a dispune ridicarea întregului efectiv al postului Batăr, înlocuirea lor cu alți Jandarmi și internarea subofițerilor în școala de reeducare Oradea.

Ajutor Comandant al Legiunei Jandarmi Bihor

Cornel Olteanu

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946, f. 1788—1789)

41.

1946 octombrie 19, Oradea

Nr. 11. 644

Legiunea Jandarmi Bihor

către

Inspectoratul Jandarmi Oradea

Am onoarea a înainta alăturat referatul Locotenentului Olteanu Cornel ajutor comandant al acestei legiuni, referitor la rebeliunea din comuna Batăr, comisă în ziua de 4 Octomvrie 1946.

Rugăm să binevoiți a aproba propunerile ofițerului.

Comandantul Legiunei Jandarmi Bihor

Căpitan

Ștefan I. Dumitrescu

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946, f. 1785)

42.

1946 octombrie 21, Popești

No. 160

1946 luna X 21

Legiunea Jandarmi Bihor

POSTUL JANDARMI Popești

Către

Sectorul Jandarmi Marghita

La ord. Nr. 1436/946 refer(i)tor la propaganda făcută de maniști din casă în casă.

Am onoare a raporta că în raza acestui post în ziua de 20 Oct. 1946 a venit în com. Voievozi unde era și cerc Pastoral Av. Jurău din Marghita și a mers și dânsul la biserică. După biserică a mers în casa lui Jarca Ioan unde a luat masa, însă adunări publice sau împărțiri de manifeste nu a făcut. După masă a plecat din raza postului nostru.

Se va urmări loc. Jarca din comuna Voievozi pentru a ști ce instrucțiuni a primit de la susnumitul av.

Șeful Postului Popești

Plot. major (ss indescrifrabil)

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 514)

43.

1946 octombrie 21, Popești

No. 159

1946 luna X ziua 21

Legiunea Jandarmi Bihor

POSTUL JANDARMI Popești

Către

Sectorul jand. Marghita

La ord, Nr. 1443/946 referitor la propaganda făcută de către populația maghiară contra U. P. M.

Am onoare a raporta că în comuna Tăuteu populația maghiară în urma hotărârei de la Paris simpatizează P. N. Ț. Maniu, spunând că în 1929 P. Ț. le-a dat drepturi egale cu ale românilor.

Se supraveghează de noi în continuu pentru a cunoaște în orice moment înclinările populației din comuna Tăuteu.

Șeful postului Popești

Plot. maj.

Gh. Baltă

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 525)

44.

1946 octombrie 23, Popești

No. 169

1946 luna X ziua 23

Legiunea jandarmi Bihor

POSTUL JANDARMI Popești

către

Sectorul jandarmi Marghita

La ord, Nr. 1444/946 referitor la candidații partidelor de opoziție.

Am onoare a raporta că până în prezent pe raza acestui post nu am identificat asemenea candidați.

Investigațiunile continuă.

Șeful postului jandarmi

Popești

Plot. major

Gh. Baltă

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 530) :

45.

1946 octombrie 23, Popești

No. 170

Anul 1946 luna X ziua 23

Legiunea Jandarmi Bihor

POSTUL JANDARMI Popești
către

Sectorul jandarmi Marghita

La ord. Nr. 1446/946 referitor la răspândirea bancnotelor de 2 000 lei cu inscripția Trăiască Maniu.

Am onoare a raporta că în raza acestui post până în prezent nu s-au răspândit asemenea bancnote.

Investigațiunile continuă.

Șeful postului Popești

Plot. maj.

Gh. Baltă

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 529)

46.

1946 octombrie 23, Suplacul de Barcău

No. 146

Anul 1946 luna X ziua 23

Legiunea jandarmi Bihor

POSTUL JANDARMI SUPLACUL DE BARCĂU

Către

Sectorul jand. Marghita

Cu ord. de inform. al Legiunei No. 1444, am onoare a raporta, că membrii din Partid N. Ț. Maniu din raza acestui post ar fi: *Ciordaș Gheorghe* din Com. Borumblaca — și *Șumălan Grigore* și *Miron Ioan*, *Miron Irina*, *Gui Ana învățat*, *Gui Mihai*, *Porumb Mihai* (indescifrabil — n.n.) toți din Com. Suplac de Barcău.

Șeful Postului

Plut. mj. (ss indescifrabil)

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 539)

47.

1946 octombrie 25, Balc

No. 133

Anul 1946 luna X ziua 25

LEG. JAND. BIHOR

POST. JAND. BALC

Către

SECTORUL JANDARMI MARGHITA

jud. Bihor

În conformitate cu ord. Nr. 1430/946 al Legiunei jand. Bihor, privitor la noua metodă de propagandă a P. N. Ț. Maniu.

Am onoare a raporta că din investigațiunile făcute până în prezent pe raza acestui post, nu am aflat ca membrii P. N. Ț. să fi renunțat de a se mai face propagandă prin răspândiri de manifeste și broșuri, — ci numai propagandă verbală de la om la om. —

Această acțiune se urmărește de noi deaproape, și orice constatare o vom raporta la timp.

Menționăm că membrii P. N. Ț. nu au renunțat de a mai desena pe ziduri și garduri, semnul electoral al lui Maniu.

Șeful Postului jand. Balc

Plot. Maj.

Cătănoiu Ioan

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 66/1946—1947, f. 548)

48.

1946 octombrie 28, Vașcău

No. 585

din 28 X 1946

Sectorul Vașcău

către Legiune

Raportăm că în ziua de 27 X 1946 orele 16 Învățătorul Berceanu Ioan din com. Șteiu aderot (aderent — n.n.) al partidului liberal Dinu Brăteanu în momentul când se aștepta să sosească candidați Guvernului, a început să afișeze manifeste liberale pe stradă. A fost oprit în acel moment de către șeful postului Boița Plot. Ciobanu, din care cauză s-a arătat nemulțumit și a început să critice guvernul. Cazul se cercetează de post. jand. Boița.

Comand. Sect. jd. Vașcău

Plot. maj. (ss indescifrabil)

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 15/1946—1947, f. 951)

49.

1946 octombrie 28, Oradea

PROCES VERBAL

Astăzi douăzeci și opt Octomvrie anul unamie nouă sute patruzeci și șase.

Noi, Căpitan Ștefan I. Dumitrescu, Comandantul Legiunei Jandarmî Bihor.

Având în vedere ordinul Inspectoratului Jandarmi Oradea Nr. 3140/1946, prin care ordonă a se ridica dela postul Jandarmi Batăr patru subofițeri și anume: Plot. Maj. Ghelberău Gheorghe, Plot. Poenaru Aurel, Plot. Petrescu M. Anton și Serg. Maj. Cazacu Mihai, cari să fie reținuți la reședința Legiunei până la terminarea cercetărilor referitoare la rebeleliunea ce a avut loc în comuna Batăr la data de 5 Octomvrie 1946, când

un grup de reacționari, au bruscăt membrii partidelor Democratice și cu forța au ridicat și rupt listele electorale.

În baza ordinului cu Nr. de mai sus, am ridicat la reședința legiunei pe subofițerii în cauză, unde procedând la efectuarea cercetărilor, rezultatul este următorul:

1. Învinuitul Plot. Maj. Ghelberău Gheorghe șeful postului jand. Batăr asupra celor ce i se impută, î-și dă o declarație aparte care se anexează la prezentul dosar fila Nr. ...

2. Învinuitul Plot. Poenaru Aurel dela postul jand. Batăr, asupra celor întrebate dă o declarație care se anexează la prezentul dosar fila Nr. ...

3. Învinuitul Plot. Petrescu M. Anton dela postul Jandarmi Batăr, asupra celor ce i se impută, î-și dă declarația care se anexează la prezentul dosar fila Nr. ...

4. Învinuitul Serg. Maj. Cazacu Mihai dela postul jandarmi Batăr, asupra celor ce i se impută î-și dă declarație care se anexează la prezentul dosar fila Nr. ...

Având în vedere că între declarațiile date de subofițerii de mai sus și între acuzele ce se aduc lor sunt mari nepotriviri, cu raportul Nr. 11. 644/946, am intervenit la parchetul Tribunalului Bihor, cabinetul D-lui Prim Procuror, pentru a ne elibera copiile actelor dresate de către șeful postului Batăr în această privință, cari copii au fost ridicate de către D-l Prim Procuror Paul cu ocazia cercetării pe care a făcut-o personal la acel post.

Parchetul Tribunalului Bihor cu ordinul Nr. 22879/946 ne trimite copiile cerute, pe cari studiindu-le am constatat următoarele:

Dosarul este bine întocmit, cercetările fiind judicios făcute.

Din referatul dela fila Nr. 1 a dosarului se poate constata în mod precis că șeful de post nu a intenționat să acopere pe nimeni, din contra la concluzii arată categoric că toți cei interogați de el se fac vinovați de instigare, după care lasă Justiția să hotărască.

Fila cu declarațiile despre care este acuzat că intenționat a cusut-o greșit la dosar, este cusută de către Plot. Poenaru Aurel după ce dosarul a fost cusut, întrucât această filă, din eroare, fusese băgată în dosarul cu copia procesului, iar în momentul când șeful postului a observat acest lucru a trimis imediat pe Plot. Poenaru la gara unde se afla excorta, pentru a o introduce în dosar.

Plot. Poenaru Aurel din grabă, a cusut această filă greșit.

Se poate constata din acest lucru, că Plot. Maj. Ghelberău nu a intenționat să sustragă această filă și nici nu a cusut-o greșit pentru a introduce în eroare justiția așa după cum este acuzat.

La cele ce preced, am dresat prezentul proces verbal.

Comandantul Legiunei de Jandarmi Bihor

Căpitan

Ștefan I. Dumitrescu

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946, f. 1781—1782)

50.

1946 octombrie 28, Oradea

REFERAT

28 Octomvrie 1946

1. *Obiectul Cercetării:*

În ziua de 5 Octomvrie 1946, un grup de reacționari din comuna Batăr, au bruscăt membrii partidelor democratice și cu forța au luat listele electorale.

Toți subofițerii acestui post, sunt acuzați că n-au luat toate măsurile prevăzute de lege și au favorizat pe autori.

2. *Constatări:*

Pe baza ordinului Inspectoratului Jandarmi Oradea Nr. 3140/946 anexat, constatăm cele ce urmează:

În ziua de 5 Octomvrie 1946, zece indivizi din comuna Batăr, au bruscăt pe membrii partidelor democratice și cu forța au luat listele electorale, aducând ofense și injurii guvernului.

În acea zi Plot. Maj. Ghelberău Gheorghe, se afla în patrulare. Când s-a întors la orele 20 și a luat cunoștință de cele petrecute, n-a trecut imediat la cercetarea cazului și a amânat pentru a doua zi, când pe timpul nopții a dispărut autorul principal.

Cercetările le-a făcut a doua zi, când i-a înaintat pe cei prezenți la parchet, cari i-a pus în libertate.

Cercetările sunt bine făcute, dar din neglijență a uitat să coase la dosar o filă, care nu era aceia de care face mențiune Parchetul Bihor, ci fila cu declarațiile 4—5—6 care a fost cusută de Plot. Poenaru, trimis ca să o pună în locul respectiv.

Nu se constată intenția de a induce justiția în eroare, deoarece Plot. Maj. Ghelberău Gheorghe, face mențiune în referat despre ele.

Totuși nu a luat suficiente măsuri pentru arestarea lor și n-a activat intens pe tărâm democratic, căci altfel nu s-ar fi petrecut aceste evenimente regretabile.

Plot. Petrescu M. Anton, fiind prezent în comună, și cel mai mare în grad după șeful de post, a stat acasă și n-a intervenit cu nimic, neluând nici o măsură, aflând despre incident după 20 ore.

Plot. Poenaru Aurel, deasemenea prezent în comună, a stat acasă și nu a aflat sau nu a voit să afle nimic.

A împrumutat mașina de scris autorului principal și totuși afirmă că acesta nu i-a spus nimic, deși știa de activitatea lui. Întrebat de reprezentantul P. C. R. D-l Pătrașcu, asupra acestui fapt, a spus că și autorul principal este cetățean român.

Sergentul Major Cazacu Mihai primind pe cei arestați pentru transferare, a călcat obligațiunile sale și a permis arestaților să meargă la domiciliul av. Lascu Octavian din opoziție spre a interveni pentru ei.

I-a lăsat apoi liberi, cu dela el putere, ca să vină singuri la Parchet.

3. *Rezultatul Cercetărilor.*

Din studiul dosarului reiese că toți subofițerii de mai sus dela postul jand. Batăr, au dat dovadă de pasivitate, indolență, atitudine antidemocratică, cochetând cu reacțiunea.

Având în vedere faptele comise de fiecare,

4. *Propunem:*

— Plot. Maj. Ghelberău Gheorghe, șeful postului Batăr, să fie pedepsit și mutat disciplinar.

Se anexează și o cerere a celulei comuniste locale.

— Plot. Petrescu M. Anton, trecerea în cadrele de rezervă ale oștii, conform legii.

— Plot. Poenaru Aurel, trecerea în rezervă.

— Sergent Major Cazacu Mihail, trecerea în cadrele de rezervă.

Prezenta anchetă s-a făcut împreună cu Comandantul Secund E. C. P. al Legiunei Jandarmi Bihor, Locotenent Augustin Popa.

Comandantul Legiunei Jandarmi Bihor

Căpitan

Ștefan I. Dumitrescu

Comandant Secund E. C. P.

Locotenent

Augustin Popa

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946, f. 1779—1780)

51.

1946 noiembrie 1, Oradea

Confidențial personal

Nr. 1523

Din 1 Noembrie 1946

Legiunea Jandarmi Bihor

către

Inspectoratul Jandarmi Oradea

La ordinul Dvs. Nr. 3140/946.

Am onoarea a înainta alăturatul dosar cu acte dresat contra Plot. Maj. Ghelberău Gheorghe, Plot. Petrescu M. Anton, Plot. Poenaru Aurel și Serg. Maj. Cazacu Mihail, toți dela postul jandarmi Batăr, care se fac vinovați de pasivitate, indolență și atitudine antidemocratică.

Rugăm a se aplica propunerile din referatul dela fila Nr. 1 și 2.

Comandantul Legiunei Jandarmi Bihor

Căpitan

Ștefan I. Dumitrescu

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 28/1946, f. 1778)

52.

1946 noiembrie 1, Salonta

Legiunea Jandarmi Bihor

Sectorul Jandarmi Salonta

Nr. 634 din 1 Noiembrie 1946

Sectorul Jandarmi Salonta

Către:

Posturile 1—6

În conformitate cu ordinul Legiunei Jandarmi Bihor Nr. 10. 780/1946 luați măsuri ca în termen de 48 ore de la primirea prezentului Ordin

să desemnați pe pereții clădirii postului un soare și să se deseneze votăm soarele; raportați de executare în termenul fixat.

Comand. Sect. Jandarmi Salonta

Locot. Mocanu Miltiade

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 15/1946—1947, f. 190)

53.

1946 noiembrie 1, Salonta

Nr. 635 din 1 Noiembrie 1946

Sectorul Jandarmi Salonta.

Către:

Posturile 1—6

În conf, cu Ordinul Legiunei Jandarmi Bihor Nr. 1870/1946 urmat de Ordinul Insp. Jandarmi Oradea Nr. 3244/1946 începând de azi veți raporta în fiecare zi până la 15 cel mai târziu, chiar negativ, toată activitatea desfășurată de partidele din Opoziție.

De neexecutare rămâneți direct răspunzători.

Comand. Sect. Jandarmi Salonta

Locot. (ss) Mocanu Miltiade

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 15/1946—1947, fila 190)

54.

1946 noiembrie 4, Vașcău

No. 601 din 4.XI.946

Sectorul către Legiunea Bihor

Raportăm că în seara zilei de 2.XI.946 orele 22, pe când toți Subof. se găseau la Oradea, mai mulți indivizi în organizați paza militară (sic!) au cântat cântece șoviniste, au adus insulte guvernului și au maltratată pe Dl. Marcu Iuliu membru în B. P. D. Indivizii în cauză sunt reacționari maniști. Cercetările se face de noi, iar indivizii vor fi înaintați Leg.

Comand. Sect. jd. Vașcău

Plot. maj. D. Ofițeru

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 15/1946—1947, f. 202)

55.

1946 noiembrie 6, Vașcău

Nr. 612 din 6.XI. — 946

Sectorul către Legiune

Raportăm că în com. Șteiu Jud. Bihor depe raza postului Băița toate manifestele afișate din partea Guvernului au fost rupte în siara zilei de 5—6 XI — 946. În cursul urmăririi ce sa făcut de către Șeful de post dela postul Băița am putut stabili următorii autori: Burlea Miron de

ani 20. Bistrui (?) Traian de ani 20. Ambii sunt arestați și mâine 7.XI — 946 vor fi înaintați Legiunei cu actele dresate.

Ambii sunt aderenți P. N. Ț. Maniu.

Comand. Sect. jd. Vașcău

Plot. maj. Ofițeru

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 15/1946—1947, f. 202)

56.

1946 noiembrie 8, Ciumeghiu

No. 335 din 8.XI. — 1946

Postul jandarmi Ciumeghiu

Sectorul jandarmi Salonta

către

Legiunea jand. Bihor — Oradea

Raportăm că după percheziția efectuată la locuit. Roxin Avram din com. Ciumeghiu s-a găsit un număr de 49 manifeste intitulate „Apelul Dlui Iuliu Maniu” în care se specifică lupta depusă de Mihalache, 77 broșuri intitulate „Scrișori către Ion” dintre cari 4 buc. cu fotografia lui Mihalache, 10 cu corecturi și restul corectate total, una sabie militară și doi saci de merinde.

Susnumitul este plecat de la domiciliu la Arad, din seara de 7.XI.1946.

p. Comandant Sector jd. Salonta

Plot. Major Popa

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 15/1946—1947, f. 188)

57.

1946 noiembrie 14, Vadul-Crișului

Legiunea jandarmi Bihor

Postul jandarmi Vadul-Crișului

Problema:

Spiritul populației din Vadul — Criș

Notă informativă No. 20

din 14 Nov. 1946

Raportăm că în comuna Vadul-Crișului, județul Bihor și comuna Măgești, locuitorii ce sunt propuși de opoziție ca persoane de încredere să asiste la secția de votare sunt dați de autoritățile din loc ca reacționari și acestea nu primesc cărți de vot și nici n-au dreptul să vină la votare.

Aceștia, adică reacționari(i), spun că ei vor veni cu forța la votare fiindcă ei au aprobarea de la Prefectura județului Bihor și a partidului din opoziție.

Se mai svonește că cei care au cărți de vot iarăși vor vota cu forța, fiindcă ei sunt cetățeni români și au dreptul după legea electorală.

Informația sigură și verificată de noi.

Șeful Postului jand. Vad

Plot. Eustațiu Vultur

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 49/1946, f. 36)

58.

1946 noiembrie 16, Cefa

Nr. 45 din 16.XI.1946

Postul jand. Cefa

Către

Sectorul Jand. Salonta

Raportăm că în noaptea de 15—16.XI.946 de către indivizi necunoscuți s-au murdărit cu nămol semnele electorale ale B. P. D. (soarele) de pe 4 clădiri din Comuna Cefa.

Cazul se cercetează de noi pentru descoperirea autorilor.

Șeful postului Jand. Cefa

(ss indescifrabil)

Se certifică de noi prezenta copie.

(ss indescifrabil)

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 15/1946—1947, f. 192)

59.

1946 noiembrie 18, Salonta

Nr. 680 din 18 Noiembrie 1946

Sectorul Jandarmi Salonta

Către

Posturile 1—6

În conf. cu Ordinul Legiunei Jandarmi Bihor Nr. 2037/1946 urmare a instrucțiunilor ce le-ați primit la ultima conferință.

I. G. J. ne face cunoscut că toate grupările Maniste au primit dispozițiuni ca începând cu data de 16.XI.1946 să se deplaseze în raza secțiilor de votare, astfel ca să poată fi prezenți în comunele de reședință a comunelor unde se află secția de votare.

Întru cât sunt informații că aceste gărzi au format echipe înarmate de șoc, care vor fi camuflate în case din apropierea secțiilor de votare în comuna respectivă și aceștia se vor da la desordine în ziua alegerilor. Luați măsuri ca, începând cu ziua de 18 Noiembrie, în comuna de reședință a secției de votare să se verifice persoanele străine de localitatea din raza secției de votare.

Aceștia vor fi îndepărtați imediat cu excepția Candidaților, asistenților și delegaților.

Comand. Sectorului Jandarmi Salonta

Locot. Mocanu Miltiade

(ASO, *Fond Legiunea de jandarmi*, dosar 15/1946—1947, f. 191)

**L'OPTION MANIU. DES CONTRIBUTIONS DOCUMENTAIRES
À L'HISTOIRE DES ELECTIONS PARLEMENTAIRES
DU 19 NOVEMBRE 1946 EN BIHOR (I)**

— Résumé —

C'est sous ce titre que l'auteur de l'étude réalise, en s'appuyant sur des documents interdits à l'accès public jusqu'en 1989, une radiographie de la société roumaine des années 1945—1947 dont l'élément révélateur fut l'élection du mois de novembre 1946. Les textes, pris dans le Fonds de la Légion des Gendarmes des Archives d'Etat de Oradea, représentent une tranche de cette époque d'agitation et de bouleversements, facilités par la présence de l'armée soviétique d'occupation, tels qu'ils apparaissent à travers les communiqués — sous forme de directives, rapports, informations — entre les dirigeants et les postes de gendarmes du département de Bihor, zone dont s'occupe la recherche. Ces communiqués reflètent l'état d'esprit de la population de la zone dont on parle, hostile au gouvernement soi-disant démocratique de Petru Groza, mais favorable, évidemment, aux partis de l'entre-deux-guerres — le Parti National Paysan et le Parti National Libéral — dont la personnalité de Iuliu Maniu concentrait l'esprit démocratique et européen. L'option pour Maniu signifiait le choix de la constitutionnalité, de la démocratie, de la liberté et de la dignité. En même temps, les documents présentent le mécanisme — d'un cynisme dû au manque total de légalité — par lequel les autorités communistes ont ouvert la voie de la soviétisation du pays, en employant, à ces fins, tous les moyens de l'arsenal bolchévique: surveillance des activités des partis de l'opposition, menaces, pression, suspicion, interdictions, falsification des termes d'identification politique: ce qui était authentiquement démocrate était devenu rétrograde, et le parti qui appliquait des pratiques totalitaires se présentait comme étant démocrate.

Les études antérieures consacrées à cet événement avaient dénaturé, à cause de la commande idéologique, la réalité historique, les processus et les options réels de l'année 1946. Cette étude-ci, en revanche, se propose de contribuer à contourner des pages d'histoire politique du peuple roumain (l'auteur étant convaincu de la force de représentativité des documents) dans l'esprit de la vérité, voulant être un geste de réparation morale et scientifique.